

Milla Bruun

OSAKEYHTIÖN TOIMINNASTA LUOPUMINEN

Sukupolvenvaihdos osakekauppana vai yhtiön purkaminen

OSAKEYHTIÖN TOIMINNASTA LUOPUMINEN

Sukupolvenvaihdos osakekauppana vai yhtiön purkaminen

Milla Bruun
Opinnäytetyö
Kevät 2024
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, Taloushallinto

Tekijä(t): Milla Bruun

Opinnäytetyön nimi: Osakeyhtiön toiminnasta luopuminen, sukupolvenvaihdos osakekauppana vai yhtiön purkaminen

Työn ohjaaja(t): Pirkko Hautamäki

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2024

Sivumäärä: esim. 58 + 1 liite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä veroseuraamuksia osakekaupasta ja yhtiön purkamisesta aiheutuu, mikä on yrittäjän näkökulmasta taloudellisesti kannattavampi tapa luopua yritystoiminnasta, sekä miten varojen jakaminen osinkona vaikuttaa verotukseen. Tavoitteena oli tehdä opas, jota yrittäjä voi hyödyntää luopumisprosessissa. Vaikka opas on toteutettu toimeksiantajan näkökulmasta, se on sovellettavissa myös muiden osakeyhtiöiden käyttöön. Työssä toimeksiantajana toimi pieni yhden henkilön osakeyhtiö, joka on luopumassa toiminnastaan yrittäjän eläköitymisen vuoksi.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus. Työn tietoperusta kerättiin laadullisilla menetelmillä aiheisiin liittyvästä kirjallisuudesta, lainsäädännöstä sekä Verohallinnon ohjeistuksista. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia. Kyseessä oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli tuottaa toimeksiantajan käyttöön konkreettinen tuotos, eli opas toiminnasta luopumiseen. Oppaan tarkoituksena on esittää yrittäjälle vaihtoehtoiset keinot luopua toiminnasta niin, että aiheisiin liittyvä kirjallisuus, lainsäädäntö sekä Verohallinnon ohjeistukset kiteytetään yksinkertaisempaan muotoon.

Osakekaupan ja yhtiön purkamisen veroseuraamukset koostuvat luovutusvoitosta maksettavasta pääomatuloverosta. Laskelmat osoittivat, että yrittäjän näkökulmasta taloudellisesti kannattavin tapa luopua yritystoiminnasta on osakekauppa sukupolvenvaihdoksena. Kun luovutukseen voidaan soveltaa tuloverolaisissa säädettyä verohuojennusta, voitto on yrittäjälle täysin verovapaa. Mikäli yrittäjä ei löydä toiminnalle jatkajaa, joka täyttää tämän huojennuksen edellytykset, kannattavimmaksi tavaksi osoittautui yhtiön purkaminen selvitysmenettelyn avulla. Jotta purkaminen on kannattavaa, yhtiön tulee jakaa varoja vuosittain ennen yhtiön purkamista. Varojen jakaminen huojennettuna pääomatulo-osinkona vähentää yhtiön nettovarallisuutta, mikä samalla pienentää yrittäjälle purkamisesta siirtyvää jako-osuutta ja siten myös tulosta suoritettavan veron määrää.

Opinnäytetyöstä voisi tehdä jatkotutkimuksen varojen jakamisesta. Tutkimus voisi tarkastella osingon jakamisen vaikutuksia yhtiön nettovarallisuuteen ja siten yrittäjälle siirtyvään jako-osuuteen. Tutkimuksessa voisi suorittaa tarkempia laskelmia siitä, minkälaisessa suhteessa jaettu osinko tuottaa yrittäjän verotuksessa optimaalisimman lopputuloksen.

Asiasanat: osakeyhtiö, purkaminen, sukupolvenvaihdos, varojenjako, verotus, yrityksen arvonnä-
ritys

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business, Option of Financial Management

Author(s): Milla Bruun

Title of thesis: Exiting the limited company business through stock trade or liquidation

Supervisor(s): Pirkko Hautamäki

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2024

Number of pages: 58 + 1 appendix

The purpose of this thesis was to determine the taxation of stock trade and liquidation, which method is economically more advantageous for an entrepreneur in a private limited company and how the distribution of funds affects taxation. Based on the theory background, the final aim was to form a guide that the entrepreneur can utilize in the process. The thesis was done for the company according to their needs. In this thesis the qualitative research was used as the research method. Content analysis was utilized to examine and condense Tax Administration regulations, legislation, and relevant literature.

The tax consequences of stock trade and liquidation consist of tax paid on the capital gain. The calculations indicated that from the entrepreneur's perspective, the most economically advantageous way to exit the business is stock trade through generational change. When the tax relief provided by the Income Tax Law is applicable to the trade, the profit is tax-free for the entrepreneur. If the entrepreneur can't find a successor who is applicable, the most advantageous method is to liquidate the company. In this case, the entrepreneur must distribute the assets of the company before the liquidation. Distributing the assets reduce the divide of the liquidation which is proceed to the entrepreneur and consequently the amount of tax on the liquidation.

Further research could be made about how the distribution from the liquidation of the company could be reduced by dividend. The research could survey the optimal ratio between earned income dividend and capital income dividend in the entrepreneur's personal taxation for the most optimal outcome.

Keywords: limited company, generational change, liquidation, dividends, taxation, asset value

SISÄLLYS

LYHENTEET.....	5
1 JOHDANTO.....	6
1.1 Aiheen valinta.....	6
1.2 Työn tavoitteet ja rajaukset.....	7
1.3 Tutkimusmenetelmät.....	8
2 SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEKAUPPANA.....	9
2.1 Velka- ja vastuukysymykset.....	10
2.2 Osakekaupan verotus.....	11
2.3 Tuloverolain verohuojennus.....	14
2.4 Perintö- ja lahjaverolain verohuojennus.....	15
2.5 Ennakkoratkaisun hakeminen.....	19
3 YRITYSVARALLISUUDEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN.....	20
3.1 Substanssiarvo.....	20
3.2 Tuottoarvo.....	21
3.3 Käypä arvo.....	22
4 OSAKEYHTIÖN PURKAMINEN SELVITYSMENETTELYLLÄ.....	23
4.1 Selvitysmenettelyn vaiheet.....	23
4.2 Osakkeenomistajan jako-osan verotus.....	25
4.3 Yhtiön verotus purkautumisvuonna.....	26
5 VAROJEN JAKAMINEN.....	27
5.1 Laiton varojenjako.....	28
5.2 Osingon jako.....	28
5.2.1 Osinkotulon verotus.....	29
5.2.2 Peitelty osinko.....	32
6 TUTKIMUSTYÖ JA LASKELMAT.....	33
6.1 Toimeksiantajan teemahaastattelu.....	33
6.2 Laskelmat.....	36
6.2.1 Case-yhtiön arvon määrittäminen.....	37
6.2.2 Osakekaupan veroseuraamukset.....	38
6.2.3 Yhtiön purkamisen veroseuraamukset.....	41
6.2.4 Varojen jakaminen osinkona.....	44

7	JOHTOPÄÄTÖKSET	48
8	POHDINTA.....	52
	LÄHTEET.....	56
	LIITTEET	58

LYHENTEET

KHO	Korkein hallinto-oikeus
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki (1940/378)
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
TVL	Tuloverolaki (1992/1535)
VML	Laki verotusmenettelystä (1995/1558)
YTJ	Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä käsitellään osakeyhtiön elinkeinotoiminnasta luopumista osakekauppana ja yhtiön purkamisen kautta. Aihetta tarkastellaan toimeksiantajana toimivan yhden henkilön osakeyhtiön näkökulmasta, jolle toiminnasta luopuminen tulee lähivuosina eteen yrittäjän eläköitymisen vuoksi. Suunnittelu luopumisesta on hyvä aloittaa jo siinä vaiheessa, kun yrittäjä itse vielä jaksaa olla yritystoiminnassa aktiivisesti mukana (Lakari 2021, 10). Valittu toteutustapa määrittelee luopumisprosessin keston. Prosessi voi kestää muutamista kuukausista useampaan vuoteen, joten aihe on yhtiölle hyvin ajankohtainen.

Toimeksiantaja on listaamaton osakeyhtiö, joka on perustettu vuonna 1993. Yhtiö katsotaan mikroyritykseksi, jonka toimialana on asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen. Yritykseen viitataan opinnäytetyössä nimellä "Case-yhtiö", sillä toimeksiantaja haluaa pysyä nimettömänä. Yrittäjällä ei ole aikaisempaa kokemusta yritystoiminnasta luopumisesta, minkä vuoksi hän on kiinnostunut vaihtoehtoista yhtiön tilanteeseen.

1.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aihe ei ole pelkästään toimeksiantajan kannalta ajankohtainen. Vuonna 2021 Suomessa on ollut 55-74 vuotiaita yrittäjiä noin 67 000 (Tilastokeskus 2023a). Tämän ikäluokan yrittäjien kohdalla yritystoiminnasta luopuminen tulee eteen ajan myötä. Eläköityvien yrittäjien lisäksi aihe on hyödyllinen yrittäjille, jotka ovat valmiita luopumaan liiketoiminnastaan muusta syystä.

Aihe on valtakunnallisella tasolla merkittävä, kun tarkastellaan viimeisen neljän vuoden aikana toimintansa lopettaneiden yhtiöiden määrää. Yritystoiminnan lopettaneita yhtiöitä on ollut vuosi vuodelta enemmän. Vuonna 2019 toimintansa lopettaneita yhtiöitä on ollut noin 22 000. Vuosi myöhemmin lukumäärä on noussut noin 25 000 yhtiöön. Vuonna 2021 lukumäärä on jälleen kasvanut, ja lopettaneita yhtiöitä on ollut vuoden aikana jo noin 28 000. Myös vuonna 2022 toimintansa lopettaneiden yhtiöiden määrä on jatkanut vuosittaista kasvuaan, ja määrä on noussut noin 30 000 yhtiöön. (Tilastokeskus 2023b.)

Liiketoimintansa lopettavien yhtiöiden määrässä voidaan todeta vuosittaista kasvua. Muutosta tähän kasvun suuntaan ei ole odotettavissa, sillä toimintansa lopettaneiden yhtiöiden lukumäärä vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä on ollut jo 9,7 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Lisäksi Suomessa lähes 97 prosenttia yrityksistä lukeutuu mikroyritykseksi kuten toimeksiantaja. (Tilastokeskus 2023b.) Kun otetaan huomioon liiketoimintansa lopettavien yritysten vuosittainen kasvu sekä Suomessa toimivien mikroyritysten määrä, työssä käsiteltävät aiheet ovat toimeksiantajan lisäksi myös monelle muulle yrittäjälle hyödyksi.

1.2 Työn tavoitteet ja rajaukset

Opinnäytetyössä keskitytään tutkimaan osakekauppaa sukupolvenvaihdoksena ja yhtiön purkamista selvitysmenettelyllä. Tavoitteena on selvittää, onko yrittäjän taloudellisesti kannattavampaa luopua yritystoiminnasta osakekauppana vai purkamalla yhtiö. Tämän työn yhteydessä taloudellisella kannattavuudella tarkoitetaan sitä, minkä verran menetelmä tuottaa yrittäjälle voittoa. Työn tarkoituksena on havainnollistaa toimeksiantajalle vaihtoehtoiset luopumistavat sekä minkälaisia veroseuraamuksia näistä menetelmistä koituu. Lisäksi työssä tuodaan esille aiheisiin olennaisesti liittyviä seikkoja yritysvarallisuuden arvonmäärytyksestä sekä yhtiön varojen jakamisesta.

Työssä rajauksena ovat vain nämä edellä mainitut luopumistavat, koska yhtiö luopuu vapaaehtoisesti liiketoiminnastaan eikä luopumismotiiviin liity taloudellisten syiden muodostamaa pakotetta toiminnan lopettamiselle. Tutkimus rajataan käsittelemään näitä luopumistapoja toimeksiantajan näkökulmasta. Aiheiden tarkastelussa pääpaino on verotuksellisissa kysymyksissä, jotta voidaan analysoida luopumistapojen taloudellista kannattavuutta. Osakeyhtiöille tyypillisin tapa jakaa varoja yhtiöstä on osingon jakaminen (Lakari 2021, 14). Tästä syystä työssä käsitellään varojen jakokeinoista tarkemmin vain osingon jakoa.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössä ovat seuraavat:

1. Mitä veroseuraamuksia osakekaupasta ja yhtiön purkamisesta aiheutuu?
2. Miten varojen jakaminen osinkona vaikuttaa verotukseen?
3. Mikä on taloudellisesti kannattavin vaihtoehto yrittäjälle: luopua yritystoiminnasta osakekaupalla vai purkamalla yhtiö?

1.3 Tutkimusmenetelmät

Työssä tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista tutkimusta. Kyseessä on toiminnallinen opin-
näytetyö, jonka tarkoituksena on tuottaa konkreettinen tuotos eli opas toimeksiantajan käyttöön.
Aineisto kerätään laadullisin menetelmin aihepiirin kirjallisuudesta, lainsäädännöstä, Verohallinnon
ohjeistuksista sekä muusta sähköisestä aineistosta. Lisäksi työssä hyödynnetään yrittäjän teema-
haastattelua, jossa käsitellään etukäteen määriteltyjä teemoja sekä näihin liittyviä tarkentavia ky-
symyksiä. Näin saadaan muodostettua tarvittava pohja tutkimusta varten.

Aineiston analyysimenetelmänä työssä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Käytettävä
analyysimenetelmä voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten
käsitteiden luonti. Aineiston pelkistämällä tarkoitetaan tutkimukselle epäolennaisen osan pois kar-
simista, jonka jälkeen aineisto ryhmitellään samankaltaisuuksien mukaan. Ryhmittelyn jälkeen py-
ritään muodostamaan valikoidun tiedon perusteella teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä aineis-
tosta. Menetelmä mahdollistaa aineiston objektiivisen ja systemaattisen analysoinnin, jolla pyritään
muodostamaan erilaisista lähteistä ja tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty sekä helposti ymmärrettävä
kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.4.) Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pystytään muo-
dostamaan laajasta aineistosta yksinkertaistettu ja selkeä tuotos toimeksiantajalle.

Opinnäytetyön tutkimusosuus sisältää teemahaastattelun vastaukset sekä laskelmia yrittäjälle luopumistavoista aiheutuvista veroseuraamuksista. Lisäksi tutkimusosuudessa määritellään Case-yh-
tiön yritysvarallisuuden arvo ja selvitetään, miten varojen jakaminen osinkona vaikuttaa verotuk-
seen. Laskelmien pohjalta tehdään johtopäätöksiä toimeksiantajan tilanteeseen taloudellisesti kan-
nattavimmasta luopumistavasta. Tietoperustan ja tutkimuksen perusteella laaditun oppaan tarkoi-
tuksena on selkeyttää luopumisprosessia ja tiivistää aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, lainsäädäntöä
ja Verohallinnon ohjeistuksia helposti ymmärrettävään muotoon.

2 SUKUPOLVENVAIHDOS OSAKEKAUPPANA

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan yrityksen omistussuhteiden muutoksia. Siinä yritys siirretään omistajan elinaikana tai omistajan kuoltua toimintaa jatkavalle henkilölle, joka usein on omistajan lapsi tai muu lähisukulainen. Sopivaa jatkajaa ei kuitenkaan aina löydy perheestä tai lähisuvusta. Tällaisessa tilanteessa jatkajaa voidaan etsiä yrityksen henkilöstön sisällä tai vaihtoehtoisesti yrityksen ulkopuolelta. Näin sukupolvenvaihdos voidaan suorittaa siirtämällä yrityksen omistus myös sellaiselle jatkajalle, joka ei ole luopujan sukulainen, mutta edustaa nuorempaa sukupolvea. (Immonen & Lindgren 2017, 15.) Sopivia jatkajia on vähemmän kuin omistajanvaihdoksia tarvitsevia yrityksiä, minkä takia jatkajan etsiminen ja valmentaminen vaihdosta varten aloitetaan tavallisesti 3-5 vuotta ennen varsinaisten ratkaisujen tekemistä (Immonen & Lindgren 2017, 18).

Sukupolvenvaihdos eroaa tavallisesta yrityskaupasta hinnoittelun suhteen. Kun luovutuksensaaja on ulkopuolinen henkilö, yritys myydään usein käyvästä arvostaan. Käyvällä arvolla tarkoitetaan luovutettavan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa myyntihetkellä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä (Ossa 2018, 68). Luovutettava kohde saatetaan alihinnoitella, antaa osittain lahjaksi tai jopa ilman vastiketta, kun vaihdos suoritetaan lähipiirissä (Lakari 2021, 10). Erityisesti perhepiirissä tapahtuvalle sukupolvenvaihdokselle tyypillistä on käyvästä arvosta poikkeava kauppahinta. On luonnollista, että vanhempi ei vaadi lapselle luovutettavasta omaisuudesta samaa hintaa kuin ulkopuolisen jatkajan kanssa neuvoteltavassa järjestelyssä. Suomessa ei ole varsinaisesti yritystoiminnan sukupolvenvaihdosta koskevia lainsäädäntöjä. Tästä syystä sukupolvenvaihdoksella suoritettaviin omistajan vaihdoksiin sovelletaan tuloverolain sekä perintö- ja lahjaverolain säännöksiä. (Immonen & Lindgren 2017, 22.)

Kun yritykselle löydetään jatkaja perheestä tai lähisuvusta, voidaan sukupolvenvaihdoksessa hyödyntää tuloverolaissa säädettyä verohuojennusta. Tämä huojennus koskee ainoastaan luopujaa. (Immonen & Lindgren 2017, 18.) Jos kauppa suoritetaan luovutettavan omaisuuden käypää arvoa alempaan hintaan, alihintaisuus voi aiheuttaa luovutuksensaajalle lahjaverovelvollisuuden. Perintö- ja lahjaverolaissa on säädetty luovutuksensaajaan kohdistuvasta verohuojennuksesta. Sekä tuloverolain että perintö- ja lahjaverolain huojennuksille on säädetty erityiset vaatimukset. (Ossa 2018, 263.) Näissä verolaissa on myös säännökset huojennuksen menettämisestä, joilla pyritään estämään verovapaussäännösten väärinkäyttöä (Lakari 2021, 30).

2.1 Velka- ja vastuukysymykset

Osakekaupassa osapuolina toimivat yhtiön omistaja eli luopuja ja luovutuksensaaja eli jatkaja. Kaupanteossa velkojen ja vastuiden kohdentaminen on kaupan osapuolten välinen neuvottelukysymys, mikä vaikuttaa merkittävästi kauppahinnan määrittämiseen. Mitä enemmän yhtiöllä on velkoja, sitä pienemmäksi osakkeiden arvo määritetään. Osakkeiden arvo siis peilaa yhtiön varallisuuden nettoarvoa eli varojen ja velkojen erotusta. Kaupanteon yhteydessä kirjataan yhtiön velkojen ja vastuiden määrä, joka perustetaan yhtiön vahvistettuun tilinpäätökseen tai välitilinpäätöslaskelmaan. Kun osapuolet ovat päässeet kauppahinnasta sopimukseen, tulee sopia kauppahinnan suorittamisesta. (Immonen & Lindgren 2017, 47-48.)

Kauppahinta voidaan sopia maksettavaksi kerta- tai osasuorituksina. Jakamalla kauppahinta osasuorituksiin pystytään varmistamaan, että tiettyyn määräpäivään mennessä esiin tulleet tuntemattomat velat ja vastuut otetaan huomioon loppukauppahintaa suoritettaessa. Osakekaupassa velallinen ei vaihdu, joten kaupantekoon ei tarvitse velkojien suostumusta. (Immonen & Lindgren 2017, 48-49.) Kaupanteon myötä omistaja saa osakkeista suoritettavan kauppahinnan itselleen ja luovutuksensaaja osakkeiden omistuksen tuomat oikeudet, velvollisuudet ja vastuut osapuolten keskinäisen sopimuksen mukaisesti (Verohallinto 2020b).

Tavallisesti sukupolvenvaihdoksessa pyritään siihen, että yhtiön omistaja vapautuu vastaamasta yhtiön velvoitteista. Yhtiö katsotaan omistajastaan erilliseksi oikeussubjektiksi, joten sen velat ja vastuut rasittavat edelleen yhtiötä omistajanvaihdoksen jälkeen. Osakeyhtiön osakkeenomistaja ei siis vastaa yhtiönsä veloista, ellei hän ole ottanut näistä henkilökohtaista vastuuta. Mikäli omistaja on ottanut yhtiön velasta vastuun, hän on sitoutunut yhteisvelalliseksi yhtiön kanssa. (Immonen & Lindgren 2017, 48.)

Omistaja on voinut pantata henkilökohtaista omaisuuttaan yhtiön velkojen vakuudeksi tai sitoutunut velasta takausvastuuseen. Tällaisessa tilanteessa kauppakirjassa voidaan sopia luovutuksensaajan vapauttavan omistajan näistä vastuista hankkimalla tilalle uudet velkoja tyydyttävät vakuudet. Jos velvollisuutta vapauttaa omistaja vastuista laiminlyödään, voidaan omistajalle sopia oikeus huomioida vastuiden määrä kauppahinnassa. Mikäli kauppahinta on tässä vaiheessa jo maksettu, omistaja voi sopimukseen perustuen vaatia luovutuksensaajalta korvausta vapauttamatta jätettyjen vastuiden osalta. (Immonen & Lindgren 2017, 49.)

Kaupanteon jälkeen vastuu yhtiön veloista ja vastuista on luovutuksensaajalla, mikäli osapuolten kesken ei ole sovittu muuta. Kauppakirjaan tehdään kuitenkin usein ehto veloista ja vastuista. Tämä tarkoittaa, että omistaja vakuuttaa ja vastaa siitä, ettei kohdeyhtiöllä ole kauppakirjassa mainitsemattomia velkoja tai vastuita. Tuntematon velka voi olla yhtiön maksettavaksi pantava vero, joka ilmaantuu kaupan jälkeen esimerkiksi verotuksen oikaisun seurauksena. Tavallisesti sovitaan, että yhtiölle määrättävät verot ovat omistajan vastuulla, kun niiden peruste on syntynyt ennen kauppakirjan allekirjoittamista. Luovutuksensaaja vastaa veroista kaupanteon jälkeiseltä ajalta. Mikäli myöhemmin ilmaantuisi kauppakirjan ulkopuolisia veloitteita, saajalla on keskinäisestä sopimuksesta oikeus vaatia kauppahinnan alentamista tai jopa kaupan purkamista. (Immonen 2022, 52-56.)

2.2 Osakekaupan verotus

Oikeudelliselta luonteeltaan osakekauppa on irtaimen omaisuuden kauppa, joten prosessissa noudatetaan omistajanvaihdon vero-oikeudellista sääntelyä. Osakekaupassa yhtiön omistukseen oikeuttavat osakkeet luovutetaan sovittua vastiketta vastaan. Kaupan toteutustavat määrittelevät vaihdoksesta aiheutuvat veroseuraamukset, jotka voivat koskea tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta sekä varainsiirtoverotusta. (Verohallinto 2020b.) Varainsiirtovero on 1,5 prosenttia osakkeiden hankintahinnasta ja koskee vain luovutuksensaajaa (Varainsiirtoverolaki 20 §).

Luopujan verotuksessa osakkeiden luovutus katsotaan tuloverolain alaiseksi toiminnaksi ja luovutuksesta syntyvä luovutusvoitto verotetaan henkilökohtaisena pääomatulona (Immonen 2022, 89). Pääomatulosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon asti ja tämän summan ylittävältä osuudelta suoritettavan veron määrä nousee 34 prosenttiin (TVL 124 §). Mikäli luovutuksesta syntyy tappio, vähennetään tappiota luopujan henkilökohtaisessa verotuksessa omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta sitä mukaan kuin voittoa kertyy kyseisenä verovuonna ja sitä seuraavan viiden vuoden aikana (Ossa 2018, 120).

Luovutusvoiton laskentaa varten tulee selvittää osakkeiden todellinen hankintameno. Pääsääntöisesti luovutettavan omaisuuden hankintameno koostuu suoritettavasta kauppahinnasta sekä luovutettun omaisuuden ostoon liittyvistä välittömistä kustannuksista, kuten esimerkiksi varainsiirtoverosta.

(Ossa 2018, 85.) Jos luovutettavat osakkeet ovat olleet luopujan omistuksessa osakeyhtiön perustamisesta asti hankintamenoksi katsotaan osakkeiden merkintähinta (Ossa 2018, 151). Hankintamenon lisäksi luovutushinnasta vähennyskelpoisia ovat voiton hankkimisesta aiheutuneet menot. Näitä voivat olla esimerkiksi välittäjän tai konsultin palkkiot sekä luovutettavan omaisuuden arvon selvittämisestä aiheutuneet kustannukset. (Ossa 2018, 89.)

Todellisen hankintamenon sijaan luovutusvoiton laskennassa voidaan käyttää hankintameno-olettamaa, jos sen avulla saadaan verovelvolliselle edullisempi lopputulos verotettavan luovutusvoiton suhteen. Kun käytetään hankintameno-olettamaa, voiton hankkimisesta aiheutuneet menot eivät ole vähennyskelpoisia. (Ossa 2018, 89.) Hankintameno-olettaman suuruus määräytyy osakkeiden omistajan mukaan. Kun luovutettu kohde on ollut luopujan omistuksessa yli 10 vuoden ajan, käytetään hankintameno-olettamana 40 prosentin osuutta luovutushinnasta. Alle 10 vuoden omistussuhteissa hankintameno-olettama on 20 prosenttia. (TVL 46 §.)

Kun luovutettavat osakkeet ovat olleet luopujan omistuksessa osakeyhtiön perustamisesta asti, omistusaika lasketaan yhtiön perustamiskirjan allekirjoitushetkestä (Ossa 2018, 151). Mikäli luovutettavat osakkeet on ostettu kaupalla yhtiön perustamisen jälkeen, omistusaika lasketaan ja hankintameno määritetään hankintakauppakirjan perusteella (Ossa 2018, 81). Omistajan laskemisessa tulee ottaa huomioon mahdolliset yhtiömuodon muutokset. Jos osakeyhtiö on ollut aikaisemmin toiminimi, osakkeiden omistusaika lasketaan alkaneeksi osakeyhtiön perustamisesta. (Lakari 2021, 61.) Kun henkilöyhtiö on muutettu osakeyhtiöksi, osakkeiden omistusaika lasketaan päivästä, jolloin osuus osakeyhtiömuotoa edeltäneestä henkilöyhtiöstä on hankittu (Lakari 2021, 70). Alla esitetään havainnollistava esimerkki hankintameno-olettaman käyttämisestä.

Esimerkki 1. Hankintameno-olettaman käyttäminen

Yhtiön omistaja myy kaikki omistamansa X Oy:n osakkeet 90 000 eurolla. Osakkeet ovat olleet hänen omistuksessaan 13 vuotta yhtiön perustamisesta asti. Näin ollen osakkeiden hankintamenoksi katsotaan yhtiön perustamiskirjan mukainen merkintähinta 25 000 euroa. Jos luovutushinnasta vähennettäisiin osakkeiden todellista hankintamenoa vastaava määrä, luovutusvoittoa syntyisi alla olevan laskelman mukaisesti 65 000 euroa.

Laskelma 1. Luovutusvoiton laskeminen käyttämällä hankintamenoa

Luovutushinta	90 000 €
Hankintameno	25 000 €
Luovutusvoitto	65 000 €

Koska osakkeet ovat olleet yrittäjän omistuksessa yli 10 vuotta, voidaan luovutusvoiton laskennassa käyttää todellisen hankintamenon sijaan 40 prosentin suuruista hankintameno-olettamaa. Hankintameno-olettaman määrä saadaan laskemalla 40 prosenttia luovutushinnasta. Näin ollen luovutusvoittoa syntyisi alla olevan laskelman mukaisesti 54 000 euroa luovutushinnan ja hankintameno-olettaman välisestä erotuksesta. Hankintameno-olettaman käyttäminen on yhtiön omistajalle edullisempää, sillä verotettavan luovutusvoiton määrä on siten pienempi.

Laskelma 2. Luovutusvoiton laskeminen käyttämällä 40 %:n hankintameno-olettamaa

Luovutushinta		90 000 €
Hankintameno-olettama	40 % x 90 000 €	36 000 €
Luovutusvoitto		54 000 €

Jos osakkeiden omistus olisi ollut alle 10 vuotta, hankintameno-olettama olisi vain 20 prosenttia luovutushinnasta. Silloin luovutusvoittoa syntyisi alla olevan laskelman mukaisesti 72 000 euroa. Tässä tilanteessa todellisen hankintamenon käyttäminen tuottaa verotuksellisesti edullisemmän lopputuloksen.

Laskelma 3. Luovutusvoiton laskeminen käyttämällä 20 %:n hankintameno-olettamaa

Luovutushinta		90 000 €
Hankintameno-olettama	20 % x 90 000 €	18 000 €
Luovutusvoitto		72 000 €

2.3 Tuloverolain verohuojennus

Sukupolvenvaihdoksena toteutettavaan luovutukseen liittyy merkittävä verohuojennus, jolloin luovutusvoitto voi olla luopujalle täysin verovapaa tuloverolaissa säädettyjen edellytyksien täytyessä. Huojennusta voidaan soveltaa riippumatta siitä, onko luovutus toteutettu käypään arvoon tai alle käyvän arvon. Verohuojennuksen edellytykset koskevat luovutuksen kohdetta, luovutettavan kohteen omistusaikaa sekä luopujan ja luovutuksensaajan välistä sukulaisuussuhdetta. Mikäli edellytykset eivät täyty, verovapaussäännöksiä ei voida soveltaa luovutukseen, ja syntyneeseen luovutusvoittoon tai -tappioon sovelletaan normaalisti luovutusvoittoverotuksen säännöksiä. (Ossa 2018, 263-264.) Luovutusvoiton verovapaus koskee vain tilannetta, jossa luovutuksen osapuolina ovat luonnolliset henkilöt. Näin ollen luovutusta ei katsota verovapaaksi, jos luovutuksensaajana on lähisukulaisen omistama yhtiö. (Lakari 2021, 30.)

Verovapauden edellytykset, joiden kaikkien on täytyttävä:

1. Verovelvollinen luovuttaa osakkeita, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusoosuuteen yhtiössä.
2. Omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen omistuksessa.
3. Luovutuksensaajana on luovuttajan lapsi tai muu rintaperillinen, sisarus taikka sisaruspuoli. Verovapaus koskee myös edellä mainitun saajan puolisoa, jos luovutuksensaajina ovat mainittu lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä. (TVL 48.1 §.)

Tuloverolaissa on säädetty myös huojennuksen menettämisestä. Tämä tulee kyseeseen, kun luovutuksensaaja luovuttaa samaa omaisuutta edelleen ennen kuin viisi vuotta on kulunut hänen saannostaan. Tämän seurauksena huojennettu määrä pannaan maksuun jatkoluvuttajan luovutusvoittoa laskettaessa, jolloin hänen hankintamenoistaan vähennetään se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei ole pidetty luopujan veronalaisena tulona. Sanktio luovutuksesta ennen määrääjän täyttymistä kohdistuu luovutuksensaajaan ja luopuja saa pitää verovapaan luovutusvoittonsa. (Lakari 2021, 30.) Alla esitetään esimerkki huojennuksen menettämisestä.

Esimerkki 2. Huojennuksen menettäminen

Yhtiön omistaja on myynyt pojalleen kaikki omistamansa X Oy:n osakkeet 100 000 eurolla. Osakkeiden hankintameno on yhtiön perustamiskirjan mukaan 25 000 euroa. Yhtiön omistaja on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta.

Yhtiön omistajan luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hankintamenona 40 prosenttia luovutushinnasta, koska osakkeiden omistusaika on yli kymmenen vuotta. Omistajan mukaan määräytyvä hankintameno-olettama on korkeampi kuin yhtiön perustamiskirjan mukainen hankintameno. Alla esitetään laskelma luovutusvoitosta, joka on omistajalle tuloverolaissa säädettyjen edellytysten täytyessä verovapaa.

Laskelma 4. Verovapaan luovutusvoiton laskeminen

Luovutushinta		100 000 €
Hankintameno	40 % x 100 000	40 000 €
Luovutusvoitto		60 000 €

Yllä esitetystä esimerkinomaisesta osakekaupasta on kulunut kaksi vuotta. Poika myy isältään 100 000 eurolla ostamansa osakkeet 130 000 eurolla. Koska poika myy osakkeet edelleen ennen kuin viisi vuotta on kulunut saannosta, huojennettu määrä pannaan maksuun hänen luovutusvoittoa laskettaessa. Tämä tarkoittaa, että pojan hankintamenosta vähennetään määrä, jota on pidetty hänen isänsä verovapaana luovutusvoittona.

Laskelma 5. Jatkoluvuttajan luovutusvoiton laskeminen

Luovutushinta		130 000 €
Hankintameno	100 000 € - 60 000 €	40 000 €
Luovutusvoitto		90 000 €

2.4 Perintö- ja lahjaverolain verohuojennus

Perhepiirissä tapahtuvalle sukupolvenvaihdokselle tyypillistä on kaupanosapuolten kesken neuvoteltu käypää arvoa alhaisempi kauppahinta. Kauppahinnan poikkeaman suuruus määrittelee sen, puhutaanko kaupasta lahjanluonteisena luovutuksena. (Immonen & Lindgren 2017, 21.) Lahjan käsitettä ei ole määritetty perintö- ja lahjaverolaissa, mutta on olemassa säännös lahjanluonteisista

luovutustoimista. Säännöksen mukaan kyseessä on lahjanluonteinen luovutus, jos suoritettu vastike on enintään kolme neljäsosaa käyvästä arvosta. Käyvän arvon ja suoritettun vastikkeen välinen erotus katsotaan lahjaksi. (Ossa 2018, 315.)

Sukupolvenvaihdokseen, joka katsotaan lahjanluonteiseksi luovutukseksi, voidaan luopujan tai luovutuksensaajan kirjallisesta hakemuksesta vaatia sovellettavaksi perintö- ja lahjaverolaissa säädettyä huojennusta. Vaatimus huojennuksesta tulee esittää ennen verotuksen toimittamista. (Lakari 2021, 33-35.) Huojennuksen saaminen ei edellytä sukulaisuussuhdetta kuten tuloverolaissa säädetty verohuojennus (Lakari 2021, 12). Jotta huojennusta voidaan soveltaa, on perintö- ja lahjaverolaissa säädettyjen edellytysten täytyttävä. Lahjan kohteena on oltava vähintään yksi kymmenesosa yrityksen omistukseen oikeuttavista osakkeista, ja lahjansaajan on jatkettava yrityksen toimintaa välittömästi luovutuksen jälkeen. (PerVL 55.5 §.) Huojennussäännöstä ei sovelleta luovutukseen, jos luovutuksesta määräytyvän lahjaveron määrä on alle 850 euroa (Ossa 2018, 307).

Yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan nimenomaan liiketoiminnan jatkamista. Pelkkää sijoitustoimintaa ei voida pitää yritystoiminnan jatkamisena perintö- ja lahjaverolain huojennussäännöksessä tarkoitetulla tavalla. (Lakari 2021, 37.) Korkeimman hallinto-oikeuden 27.01.2020 antaman ratkaisun perusteella pelkkä henkilökohtainen työpanos, ei täytä vaatimusta toiminnan jatkamisesta, vaan huojennuksen saaminen edellyttää päätösvalan käyttämistä yhtiössä. Oikeuskäytännössä toiminnan jatkamiseksi on siten aikaisemmin katsottu toimiminen yhtiön hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. (KHO:2020:7.) Yritystoiminnan jatkamisen tulkinnanvaraisuuden vuoksi huojennuksen soveltumisesta tapaukseen on syytä hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisua (Lakari 2021, 34).

Perintö- ja lahjaverolaissa säädetään lahjanluonteiselle luovutukselle kaksi rajaa; $\frac{3}{4}$ -sääntö ja $\frac{1}{2}$ -sääntö (PerVL 18.3 §, 55.5 §). Maksettavan vastikkeen ollessa yli 75 prosenttia kaupan kohteen käyvästä arvosta luovutuksesta ei aiheudu lahjaveroseuraamuksia. Mikäli maksettu vastike on vähintään 50 prosenttia käyvästä arvosta, voidaan lahjavero jättää maksuunpanematta, kun verohuojennuksen edellytykset täyttyvät. Jos kauppahinta on alle 50 prosenttia käyvästä arvosta, huojennusta ei voida soveltaa. Luovutustilanteissa, joissa kauppahinta on vähintään 50 prosenttia, tulee varmistaa ennakkoratkaisulla, että perintö- ja lahjaverolain huojennussäännökset tulevat sovellettavaksi. (Ossa 2018, 317). Alla esitetään yhteenveto, milloin luovutuksensaajan täytyy suorittaa saannostaan lahjaveroa.

Taulukko 1. Lahjaveron määräytyminen maksetun vastikkeen perusteella

Maksettava vastike	Maksettava lahjaveroa
Yli 75 % käyvästä arvosta	Ei
Vähintään 50 % käyvästä arvosta	Ei, jos PerVL 55.5 § edellytykset täyttyvät
Alle 50 % käyvästä arvosta	Kyllä

Luopujan kannalta lahjanluonteisella luovutuksella on vaikutusta hankintamenoksi luettavaan määrään ja tappion vähennyskelpoisuuteen verotuksessa. Lahjanluonteisissa luovutuksissa kauppahinta jaetaan vastikkeelliseen osuuteen ja vastikkeettomaan osuuteen. Vastikkeellinen osuus saadaan laskemalla kauppahinnan ja käyvän arvon suhde. Verotettavan tulon laskennassa luovutushinnasta vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi katsotaan vain vastikkeelliseen osuuteen kohdistuva osa omaisuuden hankintamenosta ja loppuosa jää vähentämättä. Jos luovutuksesta syntyy alihintaisuuden vuoksi keinotekoinen luovutustappio, myyjä ei saa vähentää tappiota verotuksessaan. (Verohallinto 2020b.) Alla esitetään esimerkit hankintamenon määräytymisestä lahjanluonteisessa luovutuksessa sekä tappion vähennyskelpoisuudesta.

Esimerkki 3. Hankintameno lahjanluonteisessa luovutuksessa

Yhtiön omistaja myy pojalleen kaikki omistamansa X Oy:n osakkeet 40 000 eurolla. Osakkeiden hankintameno on yhtiön perustamiskirjan mukainen merkintähinta 60 000 euroa. Osakkeiden käypä arvo myyntihetkellä on 85 000 euroa. Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $40\,000 / 85\,000 = 47\%$. Näin ollen kauppahinta on alle 50 % osakkeiden käyvästä arvosta ja kyseessä on lahjanluonteinen luovutus. Myyjän verotuksessa luovutushinnasta voidaan hankintamena vähentää vain vastikkeelliseen osuuteen kohdistuva osa merkintähinnasta eli osakkeiden hankintamenosta.

Laskelma 7. Luovutusvoiton laskeminen lahjanluonteisessa luovutuksessa

Luovutushinta		40 000 €
Hankintameno	47 % x 60 000 euroa	28 200 €
Luovutusvoitto		11 800 €

Esimerkki 4. Luovutustappion vähennyskelpoisuus

Yhtiön omistaja myy pojalleen kaikki omistamansa X Oy:n osakkeet 50 000 eurolla. Osakkeiden hankintameno on yhtiön perustamiskirjan mukainen merkintähinta 60 000 euroa. Osakkeiden käypä arvo myyntihetkellä on 55 000 euroa. Kun kauppahinnasta vähennetään hankintameno, luovutuksen alihintaisuudesta syntyy tappio 10 000 euroa. Jos omistaja olisi myynyt osakkeet niiden käyvästä arvosta, luovutuksesta olisi syntynyt tappiota 5 000 euroa. Näin ollen tappiosta vähennyskelpoista on vain se määrä, joka olisi syntynyt käypään arvoon tehdystä luovutuksesta. Loppuosa tappiosta ei ole vähennyskelpoista verotuksessa. Myyjän verotuksessa vähennyskelpoisen tappion määrä on siis 10 000 euron sijaan 5 000 euroa.

Myös perintö- ja lahjaverolaissa on säädetty karenssiajasta, jonka aikana tapahtuneet edelleen luovutukset voivat johtaa huojennuksen menettämiseen. Huojennuksen menetys tulee kuitenkin kyseeseen ainoastaan vapaaehtoisesta yritysvarallisuuden luovutuksesta, joten taloudelliset pakotteet kuten konkurssi, pakkohuutokauppa tai -lunastus eivät aiheuta seurauksia. Karenssiajan tarkoitus on välttää veronkiertämistä ja sitouttaa jatkaja yrityksen liiketoimintaan. Huojennus menetetään, jos jatkaja luovuttaa pääosan yhtiöstä tai sen osasta ennen kuin viisi vuotta on kulunut perintö- tai lahjaverotuksen toimittamispäivästä. Vallitsevan käytännön mukaan pääosalla tarkoitetaan yli 50 prosentin osaa yhtiöstä. Pieni osa yhtiöstä on mahdollista luovuttaa karenssin aikana. Huojennuksen menettämisen seurauksena jatkajan maksettavaksi pannaan huojennussäännöksen nojalla luopujan kohdalla maksuunpanematta jätetty vero korotettuna 20 prosentilla. (Lakari 2021, 39-40.)

2.5 Ennakkoratkaisun hakeminen

Sukupolvenvaihdoksessa haasteeksi voi muodostua verotustekijät, sillä verotuskäytäntö voi muuttua, eikä säädösten tulkinta ole yksiselitteistä. Tämän vuoksi on suositeltavaa hakea Verohallinnolta taikka keskusverolautakunnalta ennakkoratkaisua tapauksessa toimitettavaan verotukseen. (Immonen & Lindgren 2017, 18.) Ennakkoratkaisu tulee hakea kirjallisesti ennen yhdenkään toimenpiteen toteuttamista ja se on sitova, kun ratkaisua vaaditaan sovellettavaksi tapaukseen ennen toimitettavaa verotusta ja asiassa päädytään menettelemään siten kuin hakemuksessa on esitetty. Ennakkoratkaisun avulla saadaan tietoa siitä, miten asian suhteen menetellään verotuksessa. (Verohallinto 2023a.)

Tuloverotuksen ennakkoratkaisua voi hakea sellaisesta kysymyksestä, joka koskee hakijan omaa verotusta ja haettavalla ratkaisulla on välitön vaikutus hakijalle määrättävään veroon. Ennakkoratkaisuhakemus tuloverotuksesta on tehtävä ennen määräpäivää, johon mennessä veroilmoitus on annettava. Määräpäivällä tarkoitetaan veroilmoitukselle määrättyä yleistä määräaika. Verohallinto on antanut veroilmoituksen antamisesta 16.01.2023 ohjeen ”Verohallinnon päätös veroilmoituksen ja kiinteistötietojen antamisesta”, VH/4773/00.01.00/2022, joka on voimassa toistaiseksi. Ohjeessa käsitellään tarkemmin veroilmoituksen antamisen määräaikoja. (Verohallinto 2023a.)

Ennakkoratkaisua voi hakea myös perintö- ja lahjaverosta. Ratkaisun hakeminen on suositeltavaa, kun kaupan kohteena olevasta omaisuudesta maksettava vastike on alle 75 prosenttia omaisuuden käyvistä arvosta. Hakemalla ennakkoratkaisua voidaan varmistua, sovelletaanko kysymyksessä olevaan saantoon perintö- ja lahjaverolaissa esitettyjä sukupolvenvaihdosta koskevia huojennuksia. Ratkaisua voi hakea sekä luopuja että luovutuksensaaja. (Immonen & Lindgren 2017, 35-36.)

Hakemuksessa on ilmoitettava kysymys, josta ennakkoratkaisua haetaan sekä esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Mikäli suunniteltuja toimenpiteitä ei ole esitetty riittävän tarkasti tai lopulta toimitaan toisin kuin on hakemuksessa ilmoitettu, saatu ratkaisu ei sido verotusta. Ennakkoratkaisu annetaan määräajaksi ja hakemus on maksullinen. Verohallinto on antanut 01.01.2021 ohjeen ” Hinnasto Verohallinnon maksullisista palveluista”, joka on voimassa toistaiseksi. Hinnastossa on esitetty tarkat euromääräiset summat ennakkoratkaisun hakemisesta. Ratkaisun hakeminen kannattaa myös sellaisessa tilanteessa, kun suunnitellut järjestelyt voivat aiheuttaa peitellyn osingon tai veron kiertämisen epäilyn. (Immonen & Lindgren 2017, 32-33.)

3 YRITYSVARALLISUUDEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

Tämä opinnäytetyö käsittelee yritysvarallisuuden arvon määrittämistä Verohallinnon ohjeessa ”Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa”, VH/5922/00.01.00/2022 esitettyjen arvostamisperiaatteiden mukaisesti. Ohje on julkaistu vuoden 2023 alussa ja on voimassa toistaiseksi. Työssä keskitytään vain Verohallinnon ohjeessa esitettyihin arvostamisperiaatteisiin, koska listaamattoman yhtiön osakkeilla ei tavallisesti ole käyty sellaista vaihdantaa, jonka perusteella osakkeen käypää arvoa voidaan luotettavasti määrittää (Immonen & Lindgren 2017, 146).

Listaaamattomien yhtiöiden osalta verotuskäytännössä usein tukeudutaan arvon määrittämiseen tuotto- sekä substanssiarvoperusteisesti (Immonen & Lindgren 2017, 146). Nämä arvostamisperiaatteet on esitetty Verohallinnon ohjeessa, jonka mukaan yrityksen varat pääsääntöisesti arvostetaan käypään arvoon. Käypä arvo tarkoittaa omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Ohje on yleisesti käytössä myös perintö- ja lahjaverotuksen ulkopuolisissa tilanteissa arvioitaessa varallisuuden verotuksessa käytettävää ja hyväksyttävää käypää arvoa. (Ossa 2018, 59.)

Mikäli yhtiön osakkeilla on käyty vaihdantaa, joiden perusteella osakkeiden käypä arvo on mahdollista luotettavasti määrittää, käytetään arvon määrittämisessä niin kutsuttuja vertailuluovutuksia. Luovutus on vertailukelpoinen, kun se on tapahtunut toisistaan riippumattomien osapuolten välillä markkinaolosuhteissa sekä lähellä verovelvollisuuden alkamisen ajankohtaa. Verovelvollisuuden alkamisen ajankohdalla tarkoitetaan päivämäärää, jolloin yritys on hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi liiketoiminnasta (YTJ 2023). Vertailukohteeksi voidaan katsoa yksittäinen käypään arvoon tehty luovutus. (Ossa 2018, 60.)

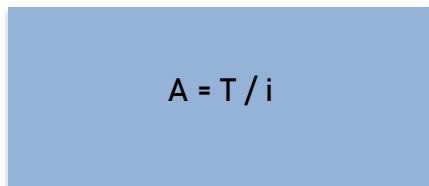
3.1 Substanssiarvo

Verotuksessa yrityksen minimiarvoksi katsotaan substanssiarvo. Substanssiarvon laskennassa yrityksen varojen arvosta vähennetään velkojen arvo, jolloin erotuksena saadaan yrityksen oman pääoman arvo eli substanssiarvo. (Leppiniemi, Kaisanlahti & Tikkanen 2023, 18.6.5.) Pääsääntöisesti laskennassa käytetään viimeksi päättyneen tilikauden taseen mukaisia arvoja. Menetelmässä tulee tehdä oikaisuja taseen arvoihin, mikäli taseen päivämäärän ja arvonmäärittämissäpäivän välillä tapahtuu merkittäviä muutoksia varojen ja velkojen määrissä. (Seppänen 2017, 281).

3.2 Tuottoarvo

Tuottoarvo perustuu yrityksen tulevaisuuden tuottojen arvon laskemiseen tilinpäätösperusteisesti. Arvot määritellään yleensä kolmen viimeisimmän tilikauden tuloslaskelman mukaan. Arvojen laskeminen vaatii tavallisesti oikaisuja pohjana käytettävään tilinpäätökseen kuten satunnaisten erien ja tilinpäätössiirtojen poistamista. Lisäksi yrittäjän laskennalliset palkkakustannukset tulee vähentää tilikauden tuloksesta, vaikka yrityksessä työskentelevä yrittäjä ei maksaisikaan itselleen säännöllistä palkkaa. Näin tuloksesta saadaan mahdollisimman todenmukainen. Verohallinnon ohjeen mukaan vähennystä laskettaessa voidaan palkaksi katsoa yrittäjän vahvistettu YEL-työtulon määrä. Työtulon määrä perustuu yrittäjän arvioon siitä, paljonko vastaavan ammattitaidon omaavalle henkilölle yleensä maksetaan kyseisestä työstä. (Ossa 2018, 65).

Arvon laskennassa käytetään alla esitettyä kaavaa. Tuottoarvoa kuvataan A-kirjaimella, joka saadaan jakamalla keskimääräinen vuositulos eli T-kirjain pääomitus korkokantaprosentilla, jota kuvataan i-kirjaimella. Korkokantaprosentti kuvaa tuottovaatimusta, joka asetetaan sijoitetulle pääomalle. Korkokannat vaihtelevat 4-20 prosentin välillä riippuen yrityksen riskisyyden luokituksista. (Leppiniemi, Kaisanlahti & Tikkanen 2023, 18.6). Tavallisesti Verohallinto käyttää pääomituksessa 15 %:n korkokantaa. Mikäli yrityksen riskisyyttä luokitellaan perustellusti pienemmäksi tai suuremmaksi, voidaan pääomitus korkokantana käyttää erisuuruisia prosenttia. (Verohallinto 2022b).

$$A = T / i$$

Kuva 1. Tuottoarvon laskentakaava (Verohallinto 2022b)

Arvon laskeminen aloitetaan määrittämällä keskiarvo tuloslaskelmien mukaisista vuosituloksista. Jos keskiarvoksi saadaan negatiivinen arvo, pidetään tuottoarvona nollaa. Arvon ollessa positiivinen, se pääomitetaan Verohallinnon käyttämällä 15 prosentin korkokannalla. Jos tuloksen laskemiseen on käytetty 12 kuukaudesta poikkeavaa tilikautta, tulee tulos muuttua 12 kuukauden tulosta vastaavaksi. Osatilikaudelta laaditun tilinpäätöksen osoittamaa tulosta voidaan myös hyödyntää tuottoarvoa laskettaessa, mikäli osatilikauden tulos antaa luotettavan kuvan koko tilikauden tuloksesta huomioiden esimerkiksi alan yleiset kausivaihtelut. (Verohallinto 2022b.)

3.3 Käypä arvo

Käyvän arvon määrittämisessä hyödynnetään substanssi- ja tuottoarvojen vertailua. Jos yhtiölle laskettu substanssiarvo on pienempi kuin tuottoarvo, määritellään käypä arvo niiden keskiarvona. Mikäli substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo, yrityksen arvona käytetään substanssiarvoa. Usein vertailukelpoisten luovutuksien puuttuessa yhtiön käypä arvo lasketaan substanssiarvon ja tuottoarvon keskiarvona. (Verohallinto 2022a.)

Tapauskohtaisen arvioinnin perusteella käyvän arvon laskennassa voidaan painottaa joko substanssi- tai tuottoarvoa. Painotuksen valintaan vaikuttavat erityisesti yhtiön tilanne ja arvon määrittämisen tarkoitus. Tuottoarvoa voidaan painottaa enemmän, kun yritys tekee toistuvasti tulosta, mutta sen arvo perustuu pääasiassa muihin tekijöihin kuin taseessa näkyvään varallisuuteen. Tällaisessa tilanteessa arvo voi perustua esimerkiksi henkilökunnan ammattitaitoon, tuotteisiin, palveluihin tai pitkäaikaisiin asiakassuhteisiin. Substanssiarvoa voidaan puolestaan painottaa, kun yritystoiminnan tulokseen vaikuttaa selvästi toiminnasta pois jäävän yrittäjän työpanos. Tapauksessa, jossa yritystoiminta on tarkoitus lopettaa, voidaan yrityksen arvo määrittää ainoastaan substanssiarvon perusteella. (Verohallinto 2022b.)

4 OSAKEYHTIÖN PURKAMINEN SELVITYSMENETTELYLLÄ

Selvitysmenettelyyn turvaudutaan usein, kun yritystoiminta on tarpeen lopettaa, mutta yhtiötä ei saada myytyä eikä sitä ole tarkoituksenmukaista lahjoittaa. Selvitysmenettelyn kautta tapahtuva yhtiön purkaminen eroaa konkurssista. Konkurssilla tarkoitetaan sitä tilannetta, kun yrityksen varat eivät riitä sen velkojen maksamiseksi ja varoja ei ole enää kannattavaa sijoittaa yritykseen lisää. Konkurssia ei pidetä yritystoiminnan tavoitteellisena lopettamiskeinona (Lakari 2021, 14). Selvitysmenettely ja yhtiön purkaminen edellyttävät yhtiön velkojen maksua ensi sijassa. Näin ollen selvitysmenettely ei ole vaihtoehto yhtiölle, jonka varat eivät riitä velkojen katteeksi. (Lakari 2021, 112).

Yhtiön purkaminen selvitysmenettelyn kautta on yrittäjälle keino siirtää yritysvarallisuus yhtiön omistajien henkilökohtaiseen omistukseen (Lakari 2021, 13). Purkautumisessa kyse on siis liiketoiminnan lopettamisesta ja varallisuuden luovuttamisesta osakkaille. Selvitysmenettelyssä yhtiö käy läpi prosessin, jonka aikana selvitetään sen varallisuusasema ja muutetaan tarvittava määrä omaisuutta rahaksi velkojen maksamista varten. Mikäli yhtiölle jää sen nettovarallisuudesta ylijäämää velkojen maksun jälkeen, jaetaan tämä osakkeenomistajille jako-osuuksina osakkeiden omistusta vastaavassa suhteessa. Näin ollen yhtiön purkamisen veroseuraamukset perustuvat varallisuuden luovutukseen sekä purettavan yhtiön että jako-osuuden saajan verotuksessa. (Järvenoja 2022, 682-684.)

4.1 Selvitysmenettelyn vaiheet

Päätös selvitystilaan asettamisesta tehdään yhtiökokouksen määräenemmistöllä ja menettely alkaa välittömästi päätöksen jälkeen. Yhtiökokous voi halutessaan päättää selvitystilan aloituspäivän olevan muu kuin yhtiökokouksen päivä. Yhtiö laatii selvitystilaan asettamispäivälle tilinpäätöksen, joka esitetään yhtiökokoukselle. Tilinpäätös tulee laatia jokaiselta tilikaudelta yhtiön selvitystilan aikana. (Honkamäki, Kujanpää & Pennanen 2018, 422).

Prosessi on kolmivaiheinen ja kestää kokonaisuudessaan vähintään viisi kuukautta. Ensimmäiseksi yhtiön täytyy ilmoittaa osakeyhtiön selvitystila ja valittu selvitysmies kaupparekisteriin. Ilmoitus on maksullista, ja se tapahtuu verkko- tai paperilomakkeella. (Patentti- ja rekisterihallitus,

2023.) Selvitysmiehiä tulee olla vähintään yksi ja tämä valitaan hoitamaan yhtiön normaaleita hallintovelvoitteita yhtiön hallituksen ja mahdollisen toimitusjohtajan tilalle. Selvitysmiehen vastuulla on myös muuttaa tarvittava määrä yhtiön omaisuutta rahaksi ja maksaa yhtiön velat. (Lakari 2021, 113.) Selvitysmiehen pätevyysvaatimukset vastaavat osakeyhtiölaissa määritellyjä kelpoisuusvaatimuksia hallituksen jäsenille, joten selvitysmiehen tulee olla luonnollinen henkilö. Hän ei voi olla alaikäinen, edunvalvonnassa, rajoitetusti toimintakelpoinen tai konkurssissa. (OYL 6:10 §.) Mikäli yhtiöllä ei ole toimikelpoista selvitysmiestä, Patentti- ja rekisterihallitus voi hakemuksesta määrätä sellaisen (Patentti- ja rekisterihallitus, 2023).

Rekisteri-ilmoituksen jälkeen tulee selvittää yhtiön velkojen määrä rekisteriviranomaisen velkojille antamalla julkisella haasteella. Tämä tarkoittaa, että velkojalle varataan määräpäivä saamisensa esittämiseen. Julkinen haaste tulee hakea, vaikka osakeyhtiöllä ei olisikaan velkaa. Patentti- ja rekisterihallitus julkaisee haasteen Virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Tämän lisäksi selvitysmiehen tulee laatia velkojaluettelo ja toimittaa tieto julkisesta haasteesta viimeistään kuukautta ennen määräpäivää yhtiön tiedossa oleville velkojille. (Patentti- ja rekisterihallitus, 2023.)

Kun velkojen julkisen haasteen määräaika on kulunut, yhtiön tulee maksaa tiedossa olevat velat. Jos velkaa ei jostain syystä voida maksaa, tulee maksua varten erotella yhtiön varoista tarvittava määrä velan suorittamiseksi. Tämän jälkeen yhtiö jakaa jäljelle jääneen varallisuuden. Omaisuus jaetaan siten, että osakkeenomistajat saavat osuutensa yhtiön nettovarallisuudesta, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty osakeyhtiön varojen käytöstä. Osakkeenomistajalla on oikeus vakuutta vastaan myös saada ennakkoa hänelle kuuluvasta jako-osuudesta. (OYL 20:15 §)

Yhtiö katsotaan purkautuneeksi, kun selvitysmies esittää lopputilityksen yhtiökokouksessa. Lopputilitys pitää sisällään selvitysmiehen kertomuksen selvitysmenettelystä, selostuksen yhtiön varallisuuden jaosta ja tilinpäätösasiakirjat selvitystilän ajalta. Lopputilityksestä annetaan ilmoitus kaupparekisteriin päivätyllä ja allekirjoitetulla tilinpäätöksen rekisteröintilomakkeella. Mikäli yhtiö on tilintarkastusvelvollinen, lopputilitys annetaan tarkastettavaksi tilintarkastajalle, joka antaa tilintarkastuskertomuksen kuukauden kuluessa tilityksestä. Tämän jälkeen kutsutaan osakkeenomistajat koolle yhtiökokoukseen, jossa lopputilitys esitetään. Yhtiön täytyy ilmoittaa lopputilitys kaupparekisteriin kahden kuukauden kuluessa lopputilityksen hyväksymisestä. (Patentti- ja rekisterihallitus, 2023.)

Menettelyn aikana yhtiö on kelpoinen myymään sen omaisuutta ja solmimaan sopimuksia uudesta velasta. Pääsääntöisesti yhtiön liiketoiminta on kuitenkin lopetettava, kun yhtiö asettuu selvitystilaan. Menettelyllä tähdätään omaisuuden realisointiin ja velkojen maksamiseen sekä säästön määrittämiseen jako-osien maksamiseksi. Jos yhtiöllä on keskeneräisiä liiketoimintahankkeita, ne voidaan saattaa loppuun. (Immonen 2022, 363.)

Jos yhtiölle ilmaantuu purkamisen jälkeen uusia varoja, selvitystilaa on jatkettava, kunnes varat on jaettu (Honkamäki, Kujanpää & Pennanen 2018, 422). Halutessaan yhtiökokous voi määränemistöllä tehdä myös päätöksen selvitystilan lopettamisesta. Päätöksen jälkeen yhtiö voi jatkaa toimintaansa kuten ennen selvitystilaa. Liiketoiminnan jatkaminen ei ole kuitenkaan mahdollista, mikäli jako-osuuksia on ehditty suorittaa osakkeenomistajille. (OYL 20:19 §.)

4.2 Osakkeenomistajan jako-osan verotus

Osakkeenomistajan näkökulmasta jako-osalla tarkoitetaan vaihtoon rinnastettavaa luovutusta, jossa osakkeenomistaja luovuttaa osakkeensa purkautuvalle yhtiölle ja saa vastikkeeksi jako-osuuden. Jako-osuus voidaan suorittaa rahana tai muuna omaisuutena arvostettuna käypään arvoon (Lakari 2021, 115). Jako-osan verotusta varten tulee selvittää osakkeiden hankintameno. Osakkeiden hankintameno vastaa yhtiön perustamisen yhteydessä siihen sijoitettua määrää, kun osakkeet ovat olleet omistuksessa yhtiön perustamisesta asti. Mikäli osakkeet on hankittu kaupalla, hankintameno on osakkeista maksettu kauppahinta, johon voidaan lisätä hankinnasta aiheutuneita kuluja kuten esimerkiksi varainsiirtovero. Tuloverolain mukaan jako-osuuden käypä arvo vastaa osakkeiden luovutushintaa. (Järvenoja 2022, 694.)

Jako-osuudesta syntyy osakkeenomistajalle voittoa, kun jako-osan käypä arvo on suurempi kuin osakkeiden hankintameno. Voittoa verotetaan osakkeenomistajan henkilökohtaisena pääomatulona. Jos osakkeiden hankintameno on suurempi kuin jako-osuuden käypä arvo, osakkeenomistajalle syntyy luovutustappio. (Lakari 2021, 116.) Tappio on vähennyskelpoinen luovutusvoitoista tai muista pääomatuloista tappion syntyvuoden ja sitä seuraavien viiden vuoden aikana (TVL 50 §).

Todellisen hankintamenon sijasta luovutushinnasta voidaan vähentää omistusajan mukainen hankintameno-olettama. Kun omistusaika on vähintään 10 vuotta, olettaman suuruus on 40 prosenttia luovutushinnasta ja muussa tapauksessa olettama on 20 prosenttia. Mikäli osakkeenomistajalla on

eri aikoina hankittuja osakkeita, luovutusvoiton määrä lasketaan erikseen jokaisen saannon osalta. Näin myös jako-osuuden käypä arvo on jaettava eri aikoina hankittujen osakkeiden omistuksen mukaisessa suhteessa. Jos luovutusvoiton laskennassa käytetään hankintameno-olettamaa, muut kulut eivät ole vähennyskelpoisia. Jako-osuuden saantoajankohta määrittää luovutusvoiton verovuoden. Ajankohta määritetään sen yhtiökokouksen mukaan, jossa selvitysmiehet esittivät lopputilityksen. (Järvenoja 2022, 695-696.)

4.3 Yhtiön verotus purkautumisvuonna

Purkautuvan yhtiön osalta verotus toimitetaan viimeisen kerran purkautumiseen päättyvältä verovuodelta, jolloin lopputilitys on esitetty yhtiökokouksessa. Purkautumisen myötä osakeyhtiö päättää liiketoimintansa ja luopuu samalla kaikesta omaisuudestaan. Yhtiön verotuksessa sen rahoitus-, vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuus sekä muu omaisuus arvostetaan käypään arvoon. (Lakari 2021, 114.) Osakeyhtiön näkökulmasta jako-osan luovutus osakkeenomistajalle rinnastetaan verotuksessa myös omaisuuden myyntiin. Jos yhtiö on luovuttanut ennakkoon jako-osuuksia, nämä verotetaan kuitenkin osuuden luovutusajankohdan mukaisena verovuotena. (Immonen 2022, 308.)

Yhtiölle voi syntyä purkamisesta verotettavaa tuloa. Tämä johtuu omaisuuden arvostamisesta käypään arvoon, jolloin tuloksi realisoituu omaisuuden arvonnousu siltä ajalta, kun yhtiö on omaisuutta omistanut. Lisäksi verotettavaan tuloon palautuvat kirjanpidossa tehdyt ylisuuret poistot. (Lakari 2021, 114.) Niin sanottu purkuvoitto syntyy, kun omaisuuden todennäköinen luovutushinta on suurempi kuin kirjanpidossa poistamaton hankintameno. Näiden arvojen erotus verotetaan yhtiön purkamisvuoden tulona. Vastaavasti purkamisesta voi syntyä tappiota, jos poistamattoman hankintamennon osa on käypää arvoa suurempi. (Immonen 2022, 308-309.)

Yhtiön verotettavasta tulosta vähennyskelpoista ovat purkautumisesta aiheutuvat kustannukset sekä muut menot siltä osin kuin ne johtuvat yhtiön tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä. Purkautumisesta aiheutuvia kustannuksia ovat esimerkiksi selvitysmiehelle maksettava palkkio. Yhtiön purkautumisesta syntyvä luovutusvoitto on veronalaista tuloa, josta yhtiö maksaa yhteisön tuloverokannan mukaisesti 20 prosenttia veroa. Mikäli purkautumisesta syntyy luovutustappio, se on vähennyskelpoinen elinkeinotoiminnan tulolähteen tulosta kyseisenä verovuotena. Jos syntynyt tappiota ei voida tällöin vähentää yhtiön verotuksessa, se jää vähentämättä, sillä tappio ei siirry jako-osan saajalle purkautumisen yhteydessä. (Verohallinto 2020a.)

5 VAROJEN JAKAMINEN

Yrittäjän verotusta voidaan optimoida jakamalla varoja yhtiöstä. Optimointi katsotaan tavanomaiseksi verosuunnitteluksi, jota pidetään täysin sallittuna ja suositeltavana menettelyinä. Liian aktiivinen verosuunnittelu saatetaan kuitenkin katsoa veron välttämiseksi. (Lakari 2021, 132.) Veron välttämisestä säädetään verotusmenettelylain 28 §:ssä. Pykälän soveltaminen tulee kyseeseen, jos toiminnan taustalla ei ole riittäviä verotuksesta riippumattomia syitä. Silloin toimenpiteellä pyritään ilmeisesti välttämään veron suorittamista, eikä toimenpide vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Tällaisessa tilanteessa verotusta toimitettaessa verotettava tulo ja omaisuus voidaan arvioida. (VML 28 §). Lisäksi varojen jakamisessa tulee huomioida verotusmenettelylain 29 §:ssä annetut säännökset peittelystä osingosta, johon syvennyttään tarkemmin kohdassa 5.2.2.

Liiketoiminnasta luopumisen yhteydessä on syytä toteuttaa verotuksen optimointia. Ennen purkamistoimenpiteiden aloittamista on suositeltavaa tehdä laskelmia varojen jakamisesta. Näin voidaan tarkastella varojen jakamisen vaikutuksia verotukseen vertaamalla yhtiön välitöntä purkamista tilanteeseen, jossa yhtiö jätetään toimimattomaksi vuosittaista varojen jakoa varten. Kun yhtiö jätetään toimimattomaksi, yhtiön on yhä mahdollista jakaa varoja ja siten pienentää yhtiön nettovarallisuuden määrää. (Lakari 2021, 116.) Vuosittainen osingon jako on osakeyhtiölle tyypillinen keino pienentää yhtiön varojen määrää. Tällä tavoin saadaan yhtiön purkautumisesta osakkeenomistajalle siirtyvän jako-osuuden käypää arvoa pienemmäksi. (Lakari 2021, 14.)

Osakeyhtiön varojen jakaminen on tarkoin säänneltyä. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa maksunsaantijärjestys velkojien ja osakkeenomistajien välillä. Lisäksi sääntelyllä pyritään suojaamaan yhtiön velkojia sekä yhtiön pääoman pysyvyyttä ja maksukykyä. Osakeyhtiölain mukaan yhtiö saa jakaa varoja vain, jos varojen jakaminen ei vaaranna velkojien saatavia ja velkojien vaateet ovat tulleet tyydytetyksi. Varoja ei saa jakaa, jos tiedetään taikka pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai varojen jakaminen aiheuttaisi maksukyvyttömyyden. (Villa 2023, 405).

Lähtökohtaisesti osakeyhtiö saa jakaa varoja vain osakkeenomistajille. Varoja jaettaessa osakkeenomistaja on kohdeltava yhdenvertaisesti. (OYL 3:1 §, 13:1 §.) Osakeyhtiölain mukaan yhtiö saa jakaa varoja osinkona, vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentamisesta, omien osakkeiden hankkimisesta tai lunastamisesta sekä yhtiön purkamisesta ja rekisteristä pois-

tamisesta. Varojen jakaminen vaatii yhtiökokouksen päätöksen tai yhtiöjärjestysmääräyksen. Lisäksi päätöksestä on käytävä ilmi jaettava määrä sekä mitä varoja jakoon käytetään. (Villa 2023, 406.) Osakeyhtiölaissa esitetyt varojenjako säännökset koskevat ajanjaksoa, joka alkaa siitä päivästä, kun osakeyhtiö merkitään kaupparekisteriin ja päättyy, kun osakeyhtiö asetetaan selvitystilaan. (OYL 13:1 §, 13:6 §.) Tämä työ keskittyy käsittelemään osakeyhtiön varojen jakotavoista osingon jakamista. Muuta varojenjako koskevia säännöksiä eikä niihin liittyviä kysymyksiä käsitellä tämän opinnäytetyön yhteydessä tarkemmin.

5.1 Laiton varojenjako

Varojen jako, joka vähentää yhtiön varoja ilman liiketaloudellista perustetta katsotaan laittomaksi varojenjaoksi. Liiketaloudellisella perusteella tarkoitetaan sitä, että tapahtuma on osakeyhtiöoikeudellisesti hyväksyttävä. Laittoman varojen jaon seurauksena saadut varat on lähtökohtaisesti palautettava, mikäli varojen saaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää jaon tapahtuneen osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesti. Lisäksi palautettavalle määrälle on maksettava vuotuista korkoa voimassa olevan viitekoron mukaisesti. (Villa 2023, 417.)

5.2 Osingon jako

Osingon jako tapahtuu ensisijaisesti jakamalla yhtiön toiminnan tuottamia voittovaroja osakkeenomistajille osakkeenomistuksen mukaisessa suhteessa. Jako perustuu viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen. (Villa 2023, 408.) Yhtiön jakama osinko verotetaan osakkeenomistajan henkilökohtaisena pääomatulona. Maksettu osinko verotetaan sen verovuoden tulona, jolloin osinko on ollut nostettavissa. (Viitala 2018, 30.)

Osakeyhtiölaissa ei ole erikseen määrätty, millä tavalla varojen jakaminen tulee toteuttaa. Tämä tarkoittaa, että osinko voidaan jakaa sekä rahana että muuna omaisuutena eli in natura. Mikäli osinko halutaan jakaa omaisuuden muodossa, tulee ratkaistavaksi aina omaisuuden arvostamiskysymys. Jaettu omaisuus arvostetaan sen tasearvoon, mikä tarkoittaa, että jakokelpoisten varojen määrä taseessa vähenee jaettavan omaisuuden tasearvon verran. Verotuksessa jaettu omaisuus

arvostetaan käyvän arvon mukaan. Käyvän arvon mukainen arvostus koskee sekä osinkoa jakavan yhtiön että osakkaan verotusta. (Viitala 2018, 61.)

5.2.1 Osinkotulon verotus

Osingon verotus riippuu olennaisesti siitä, onko osingon maksava yhtiö listattu eli julkisesti noteerattu vai listaamaton eli julkisesti noteeraamaton (Viitala 2018, 25). Koska Case-yhtiö on listaamaton, tämä opinnäytetyö käsittelee osinkotulon verotusta vain listaamattoman yhtiön osalta. Listaamattoman yhtiön jakaman osingon verotuksessa olennainen tekijä on osakkeen matemaattinen arvo. Tähän arvoon perustetaan osinkotulon jakaminen verotettavaan ansio- ja pääomatuloon. (Viitala 2018, 25.)

Osakkeen matemaattinen arvo lasketaan vain listaamattoman yhtiön osakkeelle (Verohallinto 2022c). Matemaattisen arvon määrittämiseen käytetään yhtiön edellisen verovuoden nettovarallisuutta ja edellisen tilikauden tilinpäätöshetkellä ulkona olevien osakkeiden lukumäärää. Yhtiön nettovarallisuus lasketaan vähentämällä yhtiön varoista sen velat. Nettovarallisuus jaetaan ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä, jolloin saadaan määritettyä osakekohtainen matemaattinen arvo. Osakkeen ulkona oleminen tarkoittaa, että osake ei ole yhtiön hallussa. (Viitala 2018, 33.)

Osingonsaajan verotuksessa osinkotulon jakaminen pääomatulo- ja ansiotulo-osinkoon perustetaan hänen omistamiensa osakkeiden matemaattiseen arvoon. Osingonsaajan osakkeiden matemaattinen arvo saadaan kertomalla yhtiön osakkeen matemaattinen arvo osingonsaajan omistamien osakkeiden lukumäärällä. (Verohallinto 2022c.) Ennen kuin jako pääomatulo- ja ansiotulo-osinkoon voidaan suorittaa, täytyy huomioida, onko osingonsaajalla käytössään yhtiön varoihin kuuluva asunto tai osakaslainaa. Osakkeiden matemaattisesta arvosta vähennetään tietyin edellytyksin osakaslaina ja yhtiön varoihin kuuluvan asunnon arvo. Osakaslaina vähennetään osakkeiden matemaattisesta arvosta, kun osingonsaaja omistaa yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa vähintään 10 prosentin omistuosuuden yhtiöstä sen tilikauden päättyessä, johon matemaattisen arvon laskenta perustuu. (Verohallinto 2023c.)

Asunnon arvon vähentäminen osakkeiden matemaattisesta arvosta tulee kyseeseen, kun osingonsaajana oleva yrittäjäosakas on käyttänyt omana tai perheensä asuntona yhtiön varoihin kuuluvaa

asuntoa (TVL 33 b§). Yrittäjäosakkaalla tarkoitetaan henkilöä, joka on johtavassa asemassa ja omistaa yksin yli 30 prosenttia tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 prosenttia yhtiöstä sen tilikauden lopussa, joka edeltää verovuotta, jolloin osinko on ollut nostettavissa. Vähennyksen osalta sillä ei ole merkitystä, onko kyseessä ollut vakituinen vai vapaa-ajan asunto taikka minkä ajan asuntoa on verovuonna käytetty. (Verohallinto 2023c.) Alla havainnollistetaan esimerkkien avulla yhtiön osakkeen matemaattisen arvon määrittelemistä sekä osinkotulon jakamista ansiotulo- ja pääomatulo-osingoksi.

Esimerkki 5. Yhtiön osakkeen matemaattisen arvon laskeminen

X Oy:n tilikausi on kalenterivuosi. Tilinpäätöshetkellä 31.12.2022 yhtiössä on 50 osaketta, joista 25 on yhtiön hallussa. Ulkona olevien osakkeiden määrä on siten 25 osaketta. X Oy:n verovuoden 2022 nettovarallisuus on 50 000 euroa. Matemaattiseksi arvoksi saadaan alla olevan kuvan mukaisesti 2 000 euroa.

Kuva 2. Yhtiön osakkeen matemaattisen arvon laskeminen

$\frac{\text{Verovuoden nettovarallisuus}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden määrä}} = \frac{50\,000}{25} = 2000$

Listamattomasta yhtiöstä saatua osinkoa verotetaan pääomatulona, kun saatu osinko on korkeintaan 8 prosenttia osakkeiden matemaattisesta arvosta ja summa on alle 150 000 euroa. Tällöin puhutaan huojennetusta pääomatulo-osingosta. Pääomatulo-osinko voidaan jakaa veronalaiseen ja verovapaaseen osuuteen. Jaetusta osingosta 25 prosenttia on veronalaista ja 75 prosenttia on verovapaata. Mikäli osinko ylittää 150 000 euroa, ylimenevästä osuudesta 85 prosenttia on veronalaista pääomatuloa ja 15 prosenttia on verovapaata pääomatuloa. (Viitala 2018, 26.)

Kun jaettava osinko on yli 8 prosenttia yhtiön osakkeiden matemaattisesta arvosta, osinko katsotaan pääoma- ja ansiotulo-osingoksi. Jaetusta osingosta pääomatulo-osingoksi katsotaan 8 prosentin osuus osakkeiden matemaattisesta arvosta, ja tämän summan ylittävä osuus katsotaan ansiotulo-osingoksi. Ansiotulo-osingosta 75 prosenttia on veronalaista ansiotuloa ja 25 prosenttia on verovapaata. Veronalaisesta pääomatulo-osingosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon asti ja tämän summan ylittävältä osuudelta suoritettavan veron määrä nousee 34 prosenttiin. Veronalaisesta ansiotulo-osingosta maksetaan veroa henkilökohtaisen veroprosentin mukaisesti. (TVL 33 b §, 66 a §.)

Esimerkki 6. Osinkotulon jakaminen pääomatulo- ja ansiotulo-osinkoon

Osakkeenomistaja saa X Oy:ltä osinkoa 2 500 euroa. Hänen omistamiensa osakkeiden matemaattinen arvo on yhteensä 20 000 euroa. Osakkeiden matemaattisesta arvosta 8 % on 1 600 euroa. Jaetun osingon määrä on enemmän kuin 8 % osakkeiden matemaattisesta arvosta. Osinko katsotaan pääomatulo-osingoksi 1 600 euroon asti ja ylimenevä osuus katsotaan ansiotulo-osingoksi. Ansiotulo-osingon osuus saadaan laskemalla jaetun osingon ja pääomatulo-osingon erotus. Ansiotulo-osingon määrä on siis 900 euroa (2 500 euroa – 1 600 euroa). Alla esitetään osinkotulon jakaminen pääomatulo- ja ansiotulo-osingoksi sekä veronalainen ja verovapaa osuus osingosta.

Pääomatulo-osinko	$8 \% \times 20\,000 \text{ €} = 1\,600 \text{ €}$
Veronalainen osuus:	$25 \% \times 1\,600 \text{ €} = 400 \text{ €}$
Verovapaa osuus:	$75 \% \times 1\,600 \text{ €} = 1\,200 \text{ €}$

Ansiotulo-osinko	$2\,500 \text{ €} - 1\,600 \text{ €} = 900 \text{ €}$
Veronalainen osuus:	$75 \% \times 900 \text{ €} = 675 \text{ €}$
Verovapaa osuus:	$25 \% \times 900 \text{ €} = 225 \text{ €}$

Listamattomasta yhtiöstä saatu osinko katsotaan aina osittain veronalaiseksi tuloksi saajalleen. Siksi yhtiön on pidättävä jaettavasta osingosta ennakonpidätys. Listamattoman yhtiön jakaman osingon ennakonpidätys on 7,5 prosenttia 150 000 euroon asti, ja tätä summaa suuremmasta osingosta ennakonpidätys on 28 prosenttia. Alle 150 000 euron osinkojen osalta yhtiön pidättämä ennakonpidätys vastaa osinkotulosta suoritettavan veron määrää, mikäli osinko verotetaan 25-prosenttisesti veronalaisena huojennettuna pääomatulo-osinkona. Jos osa osingosta verotetaan 85-prosenttisesti veronalaisena osinkona tai ansiotulo-osinkona, ennakonpidätys ei kata osakkeenomistajan osingosta aiheutuvaa verorasitusta. (Viitala 2018, 31.)

Yhtiön nettovarallisuuden määrä ratkaisee ensi sijassa sen, verotetaanko jaettavaa osinkoa osakkeenomistajan pääomatulona vai pääoma- sekä ansiotulona. Osakkeenomistajan mahdollisuudet nostaa vain 25-prosenttisesti veronalaista osinkoa ovat sitä suuremmat, mitä enemmän yhtiössä on nettovarallisuutta. Vaikka osingonsaajan olisi mahdollista nostaa yhtiöstä enimmäismäärä kevyemmin verotettua osinkoa osakkeen matemaattisen arvon perusteella, on yleensä hyödyllistä harkita osingon jakamisen lisäksi myös muita keinoja verotuksen optimointiin. (Viitala 2018, 131-133).

5.2.2 Peitelty osinko

Peitellyllä osingolla tarkoitetaan sellaista osingon jakamista, joka ei täytä osingonjaon muotovaatimuksia, mutta on luonteeltaan voitonjakoa. Tavanomainen osinko, on se osuus osakeyhtiön jakamasta voitosta, johon osakkaalla on oikeus osakkuusasemansa perusteella. (Verohallinto 2023d.) Peitelty osinko puolestaan on rahanarvoinen etuus, jonka osakas saa yhtiöstä vastikkeetta tai olenaisesti poikkeavan hinnoittelun myötä (Lakari 2021, 137). Saadun edun verotuksellista luonnetta arvioidessa pidetään kirjanpidollista käsittelyä vahvana osoituksena siitä, perustuuko saatu osinko osakkuuteen vai työskentelyyn (Verohallinto 2023d).

Osakkuuden perusteella vastikkeettomasti saatu etu verotetaan lähtökohtaisesti peiteltyä osinkona sen laadusta ja määrästä riippumatta, jos sitä ei ole käsitelty kirjanpidossa palkkana tai luontoisetuna. Jos edun perusteena on työsuoritus, saatu etu verotetaan palkkana. Edellä mainituista periaatteista voidaan kuitenkin tehdä poikkeus. Näin epätavanomaiset ja perusteettomat edut saatetaan katsoa peiteltyiksi osingoksi, vaikka ne olisi kirjanpidossa käsitelty palkkana tai luontoisetuna. (Verohallinto 2023d.)

Peitellyn osingon uhka voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, kun osakkeenomistaja ostaa yhtiöltä omaisuutta alle kaupankohteen todellisen arvon tai myy yhtiölle todellista arvoa korkeampaan hintaan. Tämän vuoksi kaikki yhtiön ja osakkeenomistajan väliset luovutukset tulisi aina toteuttaa markkinahinnalla. Osakkeenomistajalle peitelty osinko on kokonaisuudessaan veronalaista ansiotuloa (TVL 33 d §). Etu katsotaan sen verovuoden tuloksi, jolloin se on nostettu tai muutoin saatu vallintaan. Peitellystä osingosta aiheutuvat veroseuraamukset kohdistuvat osakkeenomistajan lisäksi myös yhtiöön. Jos on selvää, että yhtiö on jakanut peiteltyä osinkoa, yhtiön verotuksessa on meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää arvoa. Näin yhtiölle tuloutetaan saamatta jäänyt tulo ja poistetaan perusteettomat menot, sillä peitellyn osingon järjestämisestä aiheutuneet kustannukset eivät ole yhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia. Peitellystä osingosta määrätään rangaistusluontoisena maksuna veronkorotus sekä osakkeenomistajalle että yhtiölle. (Lakari 2021, 137.)

6 TUTKIMUSTYÖ JA LASKELMAT

Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista tutkimusta. Tutkimustyössä sovelletaan toimeksiantajan tilanteeseen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla kerättyä aineistoa aihepiiriin kirjallisuudesta, lainsäädännöstä, Verohallinnon julkaisemista ohjeistuksista sekä muusta sähköisestä aineistosta. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään yrittäjän teemahaastattelua, jonka tulokset esitetään kohdassa 6.1. Esitettävien laskelmien tarkoitus on havainnollistaa yrittäjälle osakekaupasta ja yhtiön purkamisesta aiheutuvat veroseuraamukset sekä varojen jakamisen vaikutukset verotukseen. Laskelmien avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä yrittäjän näkökulmasta taloudellisesti kannattavimmasta luopumistavasta.

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on tuottaa yrittäjän käyttöön opas, joka tukee yhtiön luopumisprosessia. Opas on liitteessä 1. Opinnäytetyön tietoperustan pohjalta muodostettu opas käsittelee olennaisimmilta osin sukupolvenvaihdoksen osakekauppana ja yhtiön purkamisen selvitysmenettelyn kautta. Lisäksi oppaassa tuodaan ilmi yrityksen arvonmäärittämiseen sekä varojen jakamiseen liittyvät seikat. Aiheisiin liittyvää teoriaa on paikoin lyhennetty, jotta opas ei pelkästään toistaisi jo kertaalleen opinnäytetyön tietoperustassa ilmi tuotua. Tällä tavoin oppaasta saadaan myös mahdollisimman kiteytetty ja helppolukuinen tietopaketti.

6.1 Toimeksiantajan teemahaastattelu

Teemahaastattelulla tarkoitetaan puolistrukturoitua haastattelua, joka käsittelee etukäteen määritellyjä teemoja sekä niihin liittyviä kysymyksiä. Kysymykset voivat tarkentua ja syventyä haastattelun vastauksien perusteella. Etukäteen määritellyt teemat perustuvat tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn, ja tarkentavien kysymysten avulla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Lähestymistapana teemahaastattelu antaa joustavuutta haastattelutilanteeseen ja soveltuu erityisesti käytettäväksi silloin, kun halutaan syventyä tiettyihin aiheisiin siten, että haastateltavan omille näkemyksille jää tilaa. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 3.1.1.)

Haastateltavana henkilönä toimi toimeksiantajayhtiön yrittäjä ja haastattelu suoritettiin toukokuussa 2023. Haastattelua ei nauhoitettu, sillä käsiteltävien teemojen määrä sekä laatu huomioon ottaen

vastausten puhtaaksi kirjoittaminen oli mahdollista toteuttaa haastattelun aikana tehdyistä muistiinpanoista. Teemat ja haastattelun aikana tarkentuneet kysymykset painottuivat yrittäjän tavoitteisiin ja ajatuksiin yritystoiminnasta luopumisen suhteen sekä tutkimustyön kannalta olennaisen tiedon selvittämiseen. Alla esitetään ennalta määritellyt teemat, joiden pohjalta haastattelu yrittäjän kanssa toteutettiin. Haastateltavan vastaukset on kirjoitettu puhtaaksi teemoittain. Tässä työssä ei tuoda ilmi haastateltavan vastauksista syntyneitä täsmentäviä kysymyksiä, jotta teemahaastattelun rakenne ja tulokset saadaan esitettyä selkeästi.

Haastattelun teemat:

1. Taustatietoa yhtiöstä
2. Yritystoiminnasta luopuminen ja yhtiön ylläpitäminen ilman aktiivista toimintaa
3. Sukupolvenvaihdon toteuttaminen
4. Yrityksen purkaminen selvitysmenettelyllä
5. Varojen jakaminen

1. Taustatietoa yhtiöstä

Yrittäjä on ostanut Case-yhtiön omistukseen oikeuttavat osakkeet osakekaupalla vuonna 1993. Osakkeiden hankintahinta tuolloin on ollut 15 000 markkaa. Yhtiön osakekanta koostuu 15 osakkeesta, jotka kaikki ovat yrittäjän omistuksessa. Yhtiössä on työskennellyt vuosien varrella muutamia työntekijöitä, mutta tällä hetkellä yrittäjä työskentelee itse yhtiön ainoana työntekijänä.

2. Yritystoiminnasta luopuminen ja yhtiön ylläpitäminen ilman aktiivista toimintaa

Yrittäjä on tutkinut aikaisemmin erilaisia yritysjärjestelyjen keinoja, ja on huomannut osakeyhtiöön soveltuvia vaihtoehtoja olevan useita. Yrittäjän mielestä tietoa varsinaisesta toiminnasta luopumisesta sekä sen toteuttamisesta on huomattavasti vähemmän saatavilla, ja etenkin yksinyrittäjien osalta. Yksinyrittäjien piireissä myös monet muut eläkeikää lähestyvät yrittäjät pohtivat samanlaisia kysymyksiä kuin toimeksiantaja. Perehtyminen aiheisiin ja tiedon soveltaminen oman yhtiön tapaukseen vaatii lainsäädäntöjen ja verotuksen tuntemista. Yrittäjä kokee, että hänellä ei ole riittäviä resursseja tiedon etsintään ja suunnittelutyöhön.

Yrittäjän tämänhetkisenä tavoitteena on luopua yritystoiminnasta kolmen vuoden kuluttua. Tämä tarkoittaa haastattelun toteuttamishetkestä laskettuna, että tavoite on päättää toiminta yrittäjän

osalta vuonna 2026. Case-yhtiön tarkoituksena on toteuttaa toiminnasta luopuminen siten, että veroseuraamukset olisivat yrittäjälle kohtuullisemmat. Yrittäjä kertoo olevansa valmis ylläpitämään yhtiötä pidempään, mikäli toimenpiteet vaativat useamman vuoden. Tarkoitus on kuitenkin luopua yhtiöstä viimeistään viiden vuoden kuluttua, joka tarkoittaa haastattelun ajankohdasta laskien vuotta 2028.

3. Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen

Yrittäjä ei ole aikaisemmin perehtynyt sukupolvenvaihdokseen sen tarkemmin pohtiessaan yhtiön kohtaloa eläköitymisen lähestyessä. Kiinnostus sukupolvenvaihdoksen toteuttamista kohtaan on hiljattain herännyt siitä mahdollisesti saatavan verohuojennuksen myötä. Perheessä on potentiaalinen henkilö, yrittäjän lapsi, joka omaa samanlaisen koulutustaustan ja kokemusta yrittäjyydestä. Yrittäjä on tietoinen, että toteutuksen suunnittelu ja valmistelu vaatii aikaa sekä sopivan jatkajan.

Päätös sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta vaatisi neuvotteluja kauppahinnan ja toiminnan jatkamisen suhteen. Yrittäjän mukaan kauppahinnan tulisi olla sellainen, joka tyydyttää molempia osapuolia. Hän ajattelee, että yhtiötä ei ole kannattavaa lahjoittaa täysin vastikkeetta. Lisäksi kaupanteossa on tarkoitus mahdollisuuksien mukaan välttää lahjaveroseuraamuksia. Tällä hetkellä jatkajasta ei ole varmuutta. Yrittäjä ei halua kuitenkaan vielä poissulkea vaihtoehtoa kokonaan, sillä hän olisi valmis toteuttamaan vaihdoksen, mikäli yhtiölle saadaan jatkaja.

4. Yrityksen purkaminen selvitysmenettelyllä

Yhtiön purkamisesta toimeksiantaja on yrittänyt aikaisemmin ottaa selvää, mutta huomioitavia asioita on paljon ja tietoa on saatavilla useista eri lähteistä. Purkamisprosessia selkeyttäisi yhteenveto aiheesta, josta kävisi ilmi tarvittavat toimenpiteet. Yrittäjä omistaa itse yhtiön osakkeista kaikki 15 kappaletta, minkä vuoksi jako-osuuden veroseuraamukset erityisesti mietityttävät. Yrittäjän mielestä oikeanlaisella verotuksen optimoinnilla seuraamuksia olisi mahdollista keventää, joten hän on kiinnostunut varojen jakamisen vaikutuksista hänen henkilökohtaiseen verotukseensa.

5. Varojen jakaminen

Yrittäjän mukaan varojen jakaminen yhtiöstä on aikaisemmin tapahtunut osinkona. Yhtiössä ei ole kuitenkaan tehty päätöstä jaettavasta osingosta vuosiin. Yrittäjä on sitä mieltä, että päätökset osingon jakamatta jättämisestä ovat osaltaan johtaneet yhtiön nykyiseen tilanteeseen, jossa nettovarallisuus on kohtuullisen suuri. Yrittäjän toive varojen jakamisen suhteen on, että tuloon ei kohdistuisi hänen henkilökohtaisessa verotuksessaan merkittäviä veroseuraamuksia. Lisäksi varojen jaossa on huomioitava, että yrittäjä ei nosta itselleen säännöllistä palkkaa, mutta hänellä on käytössään luontoisetuauto, jota verotetaan ansiotulona. Yrittäjällä ei ole käytössään yhtiön varoihin kuuluvaa asuntoa tai osakaslainaa. Varojen jakaminen osana yhtiön liiketoiminnasta luopumista on aiheuttanut pohdintaa toimenpiteistä aikaan saadusta hyödystä verrattuna aiheutuneeseen vaivaan.

6.2 Laskelmat

Tutkimustyön laskelmat pohjautuvat tässä työssä esitettyyn tietoperustaan, yrittäjän teemahaastattelun avulla kerättyyn tietoon sekä toimeksiantajalta saatuihin Case-yhtiön todellisiin lukuihin. Laskelmissa käytetään täysin satoihin pyöristettyjä lukuja eikä desimaaleja ole esitetty. Kun laskelmissa esitetään pyöristettyjä arvoja, työn ulkoasu säilyy selkeämpänä ja on lukijalle helpommin tulkittavissa. Tällä tavoin vastataan myös yhtiön toiveeseen pysyä tunnistamattomana.

Ensimmäiseksi suoritetaan laskelmia yritysvarallisuuden arvonmäärittämisestä osalta. Kun yritykselle on määritelty käypä arvo, voidaan tehdä laskelmia osakekaupasta syntyvästä luovutusvoitosta erillisillä osuuksilla käyvästä arvosta. Osakekaupan osalta keskitytään veroihin, jotka kohdistuvat yrittäjään. Tästä syystä työssä ei esitetä laskelmia luovutuksensaajan mahdollisista veroseuraamuksista. Osakekaupan jälkeen tutkitaan yhtiölle ja yrittäjälle yhtiön purkamisesta aiheutuvat veroseuraamukset perustuen Case-yhtiön vuoden 2022 tilinpäätökseen. Koska työssä tarkoitus on selvittää, minkälaisia vaikutuksia varojen jakamisella on yrittäjän henkilökohtaiseen verotukseen, tehdään laskelma myös vuosittaisesta osingon jaosta. Näin saadaan määritettyä miten varojen jakaminen vaikuttaa yhtiön varallisuuteen, jonka jälkeen voidaan laskea yrittäjälle maksettavaksi koituvat verot yhtiön purkamisesta varojen jaon jälkeen.

6.2.1 Case-yhtiön arvon määrittäminen

Toimeksiantajan kanssa käydyin haastattelun perusteella yrittäjä omistaa koko yhtiön osakekannan. Näin ollen Case-yhtiössä ei ole aikaisemmin tapahtunut vertailukelpoisia osakkeiden luovutuksia. Tämän vuoksi yhtiön käypä arvo täytyy perustaa Verohallinnon ohjeen ”Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa”, VH/5922/00.01.00/2022 mukaisesti substanssi- ja tuottoarvoon. Näiden arvojen laskemiseen käytetään yhtiön vuoden 2022 tilikauden tuloslaskelmaa ja tasetta.

Substanssiarvo saadaan laskettua vähentämällä yhtiön taseen mukaisista varoista sen velat (Lepiniemi, Kaisanlahti & Tikkanen 2023, 18.6.5.). Laskennassa käytettävät omaisuuden arvot on arvostettu käypään arvoon taseen perusteella. Taulukossa näkyvä käyttöomaisuus sisältää koneet, laitteet ja ajoneuvon. Yhtiön vaihto-omaisuus koostuu lyhytaikaisista saamisista ja rahoitusomaisuus sisältää pankkitilillä olevat varat. Lyhyt aikainen vieras pääoma koostuu ostovelosta ja muista veloista. Taulukosta voidaan nähdä, että vähentämällä yhtiön varoista 260 000 euroa sen velat 25 000 euroa saadaan substanssiarvoksi 235 000 euroa.

Taulukko 2. Substanssiarvon määrittäminen

Käyttöomaisuus	24 000 €
Vaihto-omaisuus	16 000 €
Rahoitusomaisuus	220 000 €
Varat yhteensä	260 000 €
Lyhyt aikainen vieras pääoma	25 000 €
Velat yhteensä	25 000 €
Substanssiarvo	235 000 €

Tuottoarvo lasketaan yhtiön kolmen viimeisimmän tilikauden tulosten keskiarvosta, joka pääomitaan Verohallinnon käyttämällä 15 prosentin korkokannalla. Arvon laskeminen vaatii tavallisesti oikaisuja pohjana käytettävään tilinpäätökseen kuten satunnaisten erien ja tilinpäätössiirtojen poistamista. Lisäksi yrittäjän laskennalliset palkkakustannukset tulee vähentää tilikauden tuloksesta.

(Ossa 2018, 65.) Tässä työssä ei ole tarpeen huomioida tilinpäätökseen tehtäviä oikaisuja tai yrittäjän laskennallisia palkkakustannuksia tuottoarvon laskennassa. Lisäksi yhtiön tilikausi on tavanomainen 12 kuukautta, joten tulokset eivät tarvitse korjauksia.

Keskiarvo yhtiön tilikauden tuloksista vuosilta 2020, 2021 ja 2022 on alla esitetyn taulukon perusteella 62 000 euroa. Tietoperustan kohdassa 3.2 esitetyn tuottoarvon laskentakaavan mukaan keskiarvo jaetaan Verohallinnon käyttämällä 15 prosentin korkokannalla, jolloin tuottoarvoksi saadaan $(62\,000 / 0,15) = 400\,000$ euroa.

Taulukko 3. Tilikausien tulosten keskiarvon määrittäminen

Vuosi	2020	2021	2022
Tilikauden tulos	89 000 €	66 000 €	31 000 €
Keskiarvo tuloksista	62 000 €		

Edellä esitettyjen laskelmien perusteella saadaan substanssiarvoksi 235 000 euroa ja tuottoarvoksi 400 000 euroa. Näin ollen voidaan todeta substanssiarvon olevan pienempi kuin tuottoarvo. Kun yhtiölle laskettu substanssiarvo on pienempi kuin tuottoarvo, määritellään käypä arvo niiden keskiarvona (Verohallinto 2022a). Case-yhtiön tapauksessa käypä arvo muodostuu laskemalla substanssi- ja tuottoarvon keskiarvon, joka on $(235\,000 + 400\,000) / 2 = 317\,500$ euroa.

6.2.2 Osakekaupan veroseuraamukset

Osakekaupassa veroseuraamukset koostuvat luovutusvoitosta maksettavasta verosta, jota verotetaan pääomatulona. Tuloverolain mukaan pääomatulosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon saakka ja tämän ylittävältä osalta veron määrä on 34 prosenttia. Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuden hankkimisesta aiheutuneet menot (TVL 54 §). Teema-haastattelusta on käynyt ilmi, että yrittäjä on ostanut Case-yhtiön omistukseen oikeuttavat osakkeet osakekaupalla vuonna 1993, jolloin osakkeiden hankintahinta on ollut 15 000 markkaa. Koska osakkeet on ostettu muussa valuutassa kuin euroina tulee hankintahinta muuttua euroiksi Verohallinnon käyttämällä kiinteällä muuntokurssilla. Verohallinnon ohjeen ” Omaisuuden luovutusvoitot ja

-tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa”, (VH/5188/00.01.00/2022) mukaan 5,94573 markkaa = 1 euro. (Verohallinto 2023.) Osakkeiden hankintamenoksi saadaan Verohallinnon muuntokurssia käyttämällä noin $(15\,000 / 5,94573) = 2\,520$ euroa.

Ensimmäiseksi esitetään taulukko, jossa suoritetaan laskelmat luovutusvoitosta täysin vastikkeellisessa osakekaupassa. Kun puhutaan täysin vastikkeellisesta osakekaupasta, suoritettavan vastikkeeseen on oltava yli kolme neljäsosaa käyvästä arvosta. Muutoin kyseessä on lahjanluonteinen luovutus. (Ossa 2018, 315.) Näin ollen luovutushintana käytetään osakkeiden käypää arvoa sekä 76 prosentin osuutta käyvästä arvosta. Osakkeiden käypänä arvona käytetään Case-yhtiölle kohdassa 6.2.1 määriteltyä yritysvarallisuuden arvoa 317 500 euroa.

Todellisen hankintamenon sijaan luovutusvoiton laskennassa voidaan käyttää hankintameno-olettamaa, mikäli sen avulla saadaan edullisempi lopputulos verotettavan luovutusvoiton suhteen (Ossa 2018, 89). Kun luovutuksen kohteena oleva omaisuus on ollut luopujan omistuksessa yli 10 vuoden ajan, käytetään hankintameno-olettamana 40 prosentin osuutta luovutushinnasta (TVL 46 §). Koska osakkeet ovat olleet yrittäjän omistuksessa yli 10 vuotta, edellytykset 40 prosentin hankintameno-olettaman käyttämiseen laskennassa täyttyvät. Todetaan, että osakkeiden hankintameno euroiksi muutettuna on pienempi kuin 40 prosentin hankintameno-olettaman osuus luovutushinnasta. Tästä syystä hankintamenoa käytetään 2 520 euron sijasta 40 prosentin hankintameno-olettaman perusteella laskettua arvoa. Kun käytetään hankintameno-olettamaa, muut voiton hankkimisesta aiheutuneet menot eivät ole vähennyskelpoisia (Ossa 2018, 89). Näin ollen laskennassa ei tarvitse huomioida muita voiton hankkimisesta aiheutuneita menoja.

Taulukko 4. Vastikkeellisen osakekaupan veroseuraamukset

Osuus käyvästä arvosta	100 %	76 %
Luovutushinta	317 500 €	241 300 €
Hankintameno-olettama 40 %	127 000 €	96 520 €
Luovutusvoitto	190 500 €	144 780 €
Veron osuus voitosta	(63 570 €)	(48 025 €)
Voitto veron jälkeen	(126 930 €)	(96 755 €)

Taulukosta huomataan, että vastikkeellisessa osakekaupassa veroseuraamukset koskevat luovutusvoitosta maksettavaa veroa. Kun tuloverolaisissa esitetyn verohuojennuksen kaikki kolme ehtoa täyttyvät, sulkeissa esitetty vero voidaan jättää maksuunpanematta, ja luovutusvoitto on yrittäjälle täysin verovapaa. Huojennus edellyttää, että luovutuksen kohteena olevat osakkeet oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen yhtiössä ja omaisuus on ollut luopujan omistuksessa yli 10 vuotta. Lisäksi luovutuksensaajana on oltava luopujan lapsi tai muu rintaperillinen, sisarus taikka sisaruspuoli. Huojennus koskee myös edellä mainitun saajan puolisoa, jos luovutuksensaajina ovat mainittu lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä. (TVL 48.1 §.)

Case-yhtiön tapauksessa yrittäjä on omistanut osakkeet yli 10 vuotta. Lisäksi luovutuksen kohteena ovat kaikki yhtiön osakkeet, jotka täyttävät edellytyksen vähintään kymmenesosan omistusoikeudesta yhtiössä. Luovutusvoitto on verovapaa, mikäli ehto luovutuksensaajan sukulaisuussuhteesta täyttyy. Kun luovutushinta on yli 75 prosenttia käyvästä arvosta, luovutusta ei katsota lahjanluonteiseksi. Luovutuksesta ei siten aiheudu luovutuksensaajalle lahjaveroseuraamuksia.

Osakekauppa voidaan suorittaa myös käypää arvoa huomattavasti alempaan arvoon. Kuten edellä todettiin, luovutus katsotaan lahjanluonteiseksi, kun kauppahinta on enintään 75 prosenttia luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta. Käyvän arvon ja suoritettujen vastikkeiden välinen erotus katsotaan lahjaksi. Kun maksettu vastike on vähintään 50 prosenttia käyvästä arvosta, voidaan lahjasta suoritettava vero jättää maksuunpanematta, mikäli verohuojennuksen edellytykset täyttyvät. (Ossa 2018, 315-317).

Toimeksiantajan haastattelun perusteella kaupanteossa pyritään mahdollisuuksien mukaan välttämään lahjaveroseuraamuksia. Tämä tarkoittaa, että luovutushinnan tulee olla vähintään 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, jotta luovutukseen voidaan soveltaa perintö- ja lahjaverolain huojennusta ja luovutuksensaaja voi välttää lahjaveron. Jos luovutushinta on alle 50 prosenttia käyvästä arvosta, luovutuksensaajan on suoritettava lahjaveroa saannosta (PerVL 18.1 §). Tästä syystä laskelmaa luovutusvoitosta ei esitetä sellaisen luovutuksen osalta, jossa luovutushinta on alle 50 prosenttia käyvästä arvosta.

Alla esitetään taulukko luovutusvoitosta lahjanluonteisissa luovutuksissa. Luovutushintana käytetään 75 prosentin ja 51 prosentin osuutta osakkeiden käyvästä arvosta. Esimerkinomaiset osuudet käyvästä arvosta perustetaan lahjanluonteisen luovutuksen ja perintö- ja lahjaverolaisissa säädetyn huojennuksen rajoihin. Osakkeiden käypä arvo on kohdassa 6.2.1 määritelty 317 500 euroa.

Lahjanluonteisessa luovutuksessa todelliseksi hankintamenoksi luetaan vain luovutuksen vastikkeelliseen osuuteen kohdistuva osa hankintamenosta. Vastikkeellinen osuus saadaan laskemalla osakkeiden käyvän arvon ja luovutushinnan välinen suhde. Luovutusvoiton laskennassa voidaan käyttää todellisen hankintamenon sijaan hankintameno-olettamaa. (Verohallinto 2020b.) Kuten vastikkeellisen osakekaupan kohdalla todettiin, Case-yhtiön yrittäjän kohdalla edellytys 40 prosentin hankintameno-olettaman käyttämiseen laskennassa täyttyy ja edullisemmän lopputuloksen tuottaa hankintameno-olettama.

Taulukko 5. Lahjanluonteisen osakekaupan veroseuraamukset

Osuus käyvästä arvosta	75 %	51 %
Luovutushinta	238 125 €	161 925 €
Hankintameno-olettama 40 %	95 250 €	64 770 €
Luovutusvoitto	142 875 €	97 155 €
Veron osuus voitosta	(47 380 €)	(31 830 €)
Voitto veron jälkeen	(95 495) €	(65 320) €

Taulukosta nähdään, että myös lahjanluonteisessa luovutuksessa veroseuraamukset koostuvat luopujan osalta sulkeissa esitetystä luovutusvoittoverosta. Luopujan on maksettava luovutuksesta veroa, mikäli tuloverolain huojennusta ei voida soveltaa luovutukseen. Jos luovutus ei täytä perintö- ja lahjaverolaissa säädetyn huojennuksen edellytyksiä, luovutuksensaajan on maksettava saannostaan lahjaveroa. Lahjana saatujen osakkeiden on oikeutettava vähintään kymmenesosan omistusoosuuteen yhtiössä ja lahjansaajan on jatkettava yrityksen toimintaa. Huojennusta ei voida kuitenkaan soveltaa, mikäli määrätyn lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on vähemmän kuin 850 euroa. (PerVL 55.5 §.)

6.2.3 Yhtiön purkamisen veroseuraamukset

Case-yhtiön arvon määrittämisen yhteydessä esitetystä taulukosta 2 voidaan todeta, että yhtiöllä on vuoden 2022 taseessa noin 25 000 euroa vierasta pääomaa, joka koostuu lainoista ja muista

veloista. Yhtiöllä on noin 220 000 euroa rahavaroja käytettävissään. Tämä tarkoittaa, että yhtiön rahavarat riittävät kattamaan velat sekä purkamisesta aiheutuvat kulut. Toimeksiantajan ei tarvitse realisoida yhtiön omaisuutta velkojen maksamiseksi. Yhtiön omaisuus täytyy kuitenkin ensin luovuttaa, jotta yhtiö voidaan purkaa ja siten jakaa omistajalle omistussuhteen mukainen jako-osa. Käyttöomaisuutta voidaan luovuttaa myös sellaisenaan osakkeenomistajalle, jolloin se katsotaan jako-osuudeksi, joka arvostetaan omaisuuden käypään arvoon. (Lakari 2021, 114.) Tämä tarkoittaa, että se, millä tavoin yhtiö luovuttaa käyttöomaisuutensa ei vaikuta yrittäjän henkilökohtaisen verotuksen lopputulokseen. Jos omaisuus myydään yhtiön nimissä, myynnistä saatu tulo siirtyy lopulta purkamisen kautta yrittäjälle jako-osuutena.

Yhtiön osalta verotus suoritetaan viimeisen kerran purkamisvuodelta niin, että kaikki yhtiön omaisuus arvostetaan käypään arvoonsa (Lakari 2021, 114). Yhtiön käyttöomaisuus sisältää ajoneuvon sekä pieniä koneita ja laitteita. Verohallinnon ohjeen ”Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa”, VH/5922/00.01.00/2022 mukaan yrityksen varallisuuteen kuuluvat koneet ja kalusto arvostetaan lähtökohtaisesti tasearvoon. Jos varallisuus koostuu esimerkiksi ajoneuvoista, työkoneista tai vastaavista hyödykkeistä, jolle voidaan arvioida todennäköinen luovutushinta, käytetään tasearvoa korkeampaa käypää arvoa. (Verohallinto 2022b.)

Purkuvoitto syntyy, kun omaisuuden todennäköinen luovutushinta on suurempi kuin kirjanpidossa poistamaton hankintameno. Näiden arvojen erotus verotetaan yhtiön purkamisvuoden tulona. Vastaavasti purkamisesta voi syntyä tappiota, jos poistamattoman hankintamenon osa on käypää arvoa suurempi. (Immonen 2022, 308-309.) Yhtiön purkautumisesta syntyvä luovutusvoitto on veronalaista tuloa, josta yhtiö maksaa yhteisön tuloverokannan mukaisesti 20 prosenttia veroa. (Verohallinto 2020a.)

Alla esitetään yksinkertaistettuna Case-yhtiön vuoden 2022 tase, josta voidaan nähdä käyttöomaisuuserien ja rahoitusomaisuuden tasearvo sekä sulkeissa toimeksiantajan arvio käyvästä arvosta.

Case-yhtiön tase 31.12.2022

Vastaavaa		
Ajoneuvo, poistamaton hankintameno	23 000	(55 000)
Koneet ja laitteet, poistamaton hankintameno	700	(200)
Rahavarat	236 800	
Vastaavaa yhteensä	260 500	

Vastattavaa	
Osakepääoma	2 500
Voittovarot	233 000
Vieras pääoma	25 000
Pitkäaikainen vieras pääoma	100
Lyhytaikainen vieras pääoma	24 900
Vastattavaa yhteensä	260 500

Case-yhtiön taseessa olevalle varallisuudelle voidaan arvioida todennäköinen luovutushinta. Tässä työssä käytetään ulkopuolisen henkilön antaman arvion sijaan toimeksiantajalta saatua arviota omaisuuserien käyvästä arvosta, sillä tarkoituksena on suorittaa vain esimerkinomainen laskelma yhtiön purkamisesta. Kun yhtiön omaisuus arvostetaan käypään arvoonsa, tuloutuvat ajoneuvosta tehdyt (55 000-23 000=) 32 000 euron määräiset ylisuuret poistot. Koneiden ja laitteiden arvonalennus (700-200=) 500 euroa voidaan puolestaan vähentää.

Näin yhtiön omaisuuden arvostamisesta syntyy purkuvoittoa yhteensä (32 000-500=) 31 500 euroa. Purkuvoitosta yhtiön täytyy maksaa veroa 20 prosentin mukaisesti (0,20 x 31 500=) 6 300 euroa. Purkuvoiton lisäksi yhtiön on suoritettava veroa purkamisvuoden osalta myös liiketoiminnan tuloksestaan. Veroja liiketoiminnan tuloksesta ei esitetä tämän työn yhteydessä, sillä tarkoituksena on keskittyä purkamisesta aiheutuviin veroseuraamuksiin.

Yhtiölle velkojen maksun jälkeen jäävä nettovarallisuus jaetaan osakkeenomistajille jako-osuuksina osakkeiden omistusta vastaavassa suhteessa (Järvenoja 2022, 682). Nettovarallisuudesta vähennyskelpoisia ovat purkautumisesta aiheutuvat kustannukset sekä muut menot siltä osin kuin ne johtuvat yhtiön tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä (Verohallinto 2020a). Tässä työssä nettovarallisuuden laskennassa ei huomioida vähennyskelpoisia kustannuksia esimerkin yksinkertaistamiseksi. Kun käytetään edellä esitetyn taseen mukaisia arvoja, saadaan yhtiön nettovarallisuudeksi (260 500 – 25 000 =) 235 500 euroa.

Yrittäjä omistaa yhtiön osakekannan kokonaisuudessaan, joten hänen jako-osuutensa on tässä tapauksessa yhtä suuri kuin edellä määritelty yhtiön nettovarallisuus 235 500 euroa. Jako-osan saajalle syntyy yhtiön purkamisesta luovutusvoittoa, kun jako-osan käypä arvo on suurempi kuin omistettujen osakkeiden hankintameno on ollut (Lakari 2021, 116). Yrittäjä on ostanut osakkeet 15 000 markalla, joka euroiksi muunnettuna on noin 2 520 euroa. Kuten jo osakekaupan yhtey-

dessä todettiin, osakkeiden todellisen hankintamenon sijaan yrittäjälle edullisempaan lopputulokseen päästään käyttämällä 40 prosentin hankintameno-olettamaa. Alla esitetään laskelma jakoosuudesta syntyvästä luovutusvoitosta. Luvut ovat pyöristettyjä täysiin kymmeneihin.

Taulukko 6. Luovutusvoiton laskeminen jako-osuudesta

Luovutushinta		235 500
Hankintameno	40 % x 235 500	94 200
Luovutusvoitto		141 300

Jako-osuudesta syntyy luovutusvoittoa 141 300 euroa. Tätä tuloa verotetaan pääomatulona siten, että veroa suoritetaan 30 prosenttia 30 000 euroon saakka ja tämän ylimenevältä osuudelta veron määrä on 34 prosenttia (TVL 124 §). Tämä tarkoittaa, että jako-osuudesta täytyisi maksaa veroa yhteensä noin $(30\,000 \times 0,3 + 111\,300 \times 0,34 =)$ 46 840 euroa. Voittoa veron jälkeen jää $(141\,300 - 46\,840 =)$ 94 460 euroa. Jako-osuudesta muodostuvaan voittoon ja maksettavaksi määräytyvien verojen määrään on mahdollista vaikuttaa pienentämällä yhtiön nettovarallisuuden arvoa jakamalla varoja yhtiöstä (Lakari 2021, 116). Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka osingon jakaminen vaikuttaa jako-osuuteen.

6.2.4 Varojen jakaminen osinkona

Haastattelun perusteella toimeksiantajan tavoite on luopua yhtiöstä vuonna 2026, mutta tarvittaessa hän on valmis ylläpitämään yhtiötä vuoteen 2028. Näin ollen vuosittaisen osingon jakamiseen valitaan tarkasteluväliksi vuodet 2023-2028. Kun lähdetään suunnittelemaan jaettavan osingon määrää, täytyy asiassa ottaa huomioon, että yrittäjällä on jo verotettavaa ansiotuloa luontoisetuautosta. Lisäksi yrittäjän toive varojen jakamisen suhteen on, että osinkotuloon ei kohdistu yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa merkittäviä seuraamuksia. Näin ollen suunnitelma jaettavan osinkotulon määrästä tehdään pelkästään pääomatulona verotettavasta osingosta. Tämä tarkoittaa, että jaettavan osingon verotus täytyy olla kevyempää kuin jako-osuuden, jota verotetaan myös pääomatuloverokannan mukaisesti.

Jako-osuudesta syntyvää voittoa ja yhtiön jakamaa osinkoa verotetaan osakkeenomistajan henkilökohtaisena pääomatulona (Lakari 2021, 116; Viitala 2018, 30). Näin osinkotulosta osa on katsottava verovapaaksi, jotta osinkoon kohdistuva verorasitus on pienempi kuin jako-osuuden. Kun osinko on korkeintaan kahdeksan prosenttia osakkeen matemaattisesta arvosta, se katsotaan yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa huojennetuksi pääomatulo-osingoksi. Osinkotulosta verovapaata pääomatuloa silloin olisi 75 prosenttia ja veronalaista vain 25 prosenttia, kunhan jaettava osinko on enintään 150 000 euroa. (Viitala 2018, 26.)

Yrittäjän osakkeille on määritettävä matemaattinen arvo, jotta voidaan laskea jaettavan huojennetun pääomatulo-osingon enimmäismäärä. Matemaattisen arvon määrittämiseen käytetään yhtiön edellisen verovuoden nettovarallisuutta ja edellisen tilikauden tilinpäätöshetkellä ulkona olevien osakkeiden lukumäärää. Nettovarallisuus jaetaan ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä, jolloin saadaan määritettyä osakekohtainen matemaattinen arvo. Osakkeen ulkona olemisen tarkoittaa, että osake ei ole yhtiön hallussa. (Viitala 2018, 33.) Osingonsaajan osakkeiden matemaattinen arvo saadaan kertomalla yhtiön osakkeen matemaattinen arvo osingonsaajan omistamien osakkeiden lukumäärällä (Verohallinto 2022c).

Koska tarkastelu aloitetaan vuodesta 2023, osakkeen matemaattisen arvon määrittämiseen käytetään vuoden 2022 tilinpäätöshetkellä ollutta nettovarallisuuden arvoa ja ulkona olevien osakkeiden lukumäärää. Vuoden 2022 nettovarallisuuden arvo on määritetty edellä kohdassa 6.2.3, ja arvoksi saatiin 235 500 euroa. Kaikki osakkeista ovat yrittäjän omistuksessa, joten yhtiön hallussa ei ole yhtäkään osaketta. Näin ulkona olevien osakkeiden lukumäärä on 15 kappaletta. Kuvassa 3 määritetään yrittäjän osakkeiden matemaattinen arvo.

Kuva 3: Yrittäjän osakkeiden matemaattinen arvo

Verovuoden nettovarallisuus			235 500				
Yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärä	X	Yrittäjän osakkeiden lukumäärä	=	$\frac{235\,500}{15}$	X	15	= 235 500

Yrittäjän osakkeiden matemaattiseksi arvoksi saadaan 235 500 euroa. Vuodelta 2023 osinkoa voidaan jakaa kahdeksan prosenttia 235 500 eurosta niin, että se katsotaan yrittäjän henkilökohtai-

nessa verotuksessa huojennetuksi pääomatulo-osingoksi. Alla olevassa taulukossa 7 esitetään las-
kelma vuosittaisesta osingon jaosta, jossa lähtöarvot nettovarallisuudesta ja pankkitilin saldosta
perustuvat yhtiön vuoden 2022 taseeseen. Vapaan oman pääoman arvo on määritelty taseesta
yhtiön oman pääoman ja osakepääoman erotuksesta.

Tässä esimerkinomaisessa laskelmassa oletuksena on, että yhtiön jaettavat varat eivät lisääny.
Näin voidaan laskea edellisen vuoden nettovarallisuudesta jaettavaksi 8 prosentin osuus vuosit-
tain. Kun osinkoa jaetaan korkeintaan tämän verran, yhtiö pidättää jaettavasta osingosta 7,5 pro-
senttia ennakonpidätystä. Taulukosta nähdään, kuinka osingon jako vaikuttaa nettovarallisuuden,
vapaan oman pääoman ja pankkitilin arvoon pienentäen arvoja vuosi vuodelta jaetun osingon ver-
ran. Kaikki taulukossa esitettävät arvot ovat pyöristettyjä täysiin satoihin.

Taulukko 7. Laskelma vuosittaisesta osingonjaosta

<i>Vuosi</i>	<i>Nettovaral- lisuus</i>	<i>Jaettava osinko</i>	<i>Vapaa oma pääoma</i>	<i>Pankkitili</i>	<i>Ennakon- pidätys 7,5 %</i>	<i>Osinko 7,5%:n jälkeen</i>
2023	235 500 €	18 900 €	233 000 €	218 000 €	1400 €	17 500 €
2024	216 600 €	17 300 €	214 100 €	199 100 €	1300 €	16 000 €
2025	199 300 €	16 000 €	196 800 €	181 800 €	1200 €	14 800 €
2026	183 300 €	14 700 €	180 800 €	165 800 €	1 100 €	13 600 €
2027	168 600 €	13 500 €	166 100 €	151 100 €	1000 €	12 500 €
2028	155 100 €	12 400 €	152 600 €	137 600 €	900 €	11 500 €

Taulukosta nähdään, että vuonna 2028 yhtiön nettovarallisuus vuosittaisen osingon jaon jälkeen
on noin 155 100 euroa. Esimerkinmukainen osingon jako edellyttää, että yhtiötä ylläpidetään toimi-
mattomana. Aktiivinen liiketoiminta muuttaa yhtiön jakokelpoisten varojen määrää. Ennen yhtiön
purkamista yhtiön on mahdollista pienentää sen nettovarallisuutta osingon jaolla noin (235 500-
155 100=) 80 400 euroa.

Kun jaettava osinko on korkeintaan kahdeksan prosenttia yrittäjän osakkeen matemaattisesta ar-
vosta ja enintään 30 000 euroa, tuloon kohdistuva verorasitus lasketaan osinkotulon 25 prosentin
veronalaisesta osuudesta ja tähän kohdistuvasta 30 prosentin pääomatuloverokannasta. Näin

osinkotulon verorasitukseksi saadaan $(0,25 \times 0,30=)$ 7,5 prosenttia. Tämä on yhtä suuri kuin yhtiön osinkotulosta pidättämä ennakonpidätys. Yrittäjä saa vuosittaisella osingon jaolla siirrettyä yhtiöstä varoja itselleen yhteensä noin 80 400 euroa maksamalla tästä tulosta veroa vain yhtiön pidättämän ennakonpidätyksen verran.

Kun yhtiön nettovarallisuus pienentyy, myös yhtiön purkamisesta yrittäjälle siirtyvä jako-osuus saadaan pienemmäksi. Taulukosta 7 nähdään, että yhtiön nettovarallisuus vuonna 2028 on 155 100 euroa. Tämä on myös yrittäjän verotuksessa jako-osuuden luovutushinnaksi katsottava arvo. Alla olevassa taulukossa 8 esitetään laskelma jako-osuuden luovutusvoitosta varojen jakamisen jälkeen. Laskelmassa luvut ovat pyöristettyjä täysiin kymmeneen. Kun vähennetään luovutushinnasta 40 prosentin hankintameno-olettama, jako-osuudesta syntyy luovutusvoittoa 93 060 euroa. Tästä luovutusvoitosta tulee maksaa 30 % veroa 30 000 euroon saakka ja tämän ylimenevältä osuudelta 34 %. Tämä tarkoittaa, että jako-osuudesta täytyisi maksaa veroa yhteensä noin $(0,3 \times 30\,000 + 0,34 \times 63\,060)$ 30 440 euroa. Voittoa veron jälkeen jää $(93\,060 - 30\,440=)$ 62 620 euroa.

Taulukko 8. Luovutusvoitto jako-osuudesta varojen jakamisen jälkeen

Luovutushinta		155 100
Hankintameno	40 % x 155 100	62 040
Luovutusvoitto		93 060

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, onko toimeksiantajalle taloudellisesti kannattavampi tapa luopua yritystoiminnasta osakekauppana vai purkamalla yhtiö. Tarkoituksena oli havainnollistaa yrittäjälle näistä luopumistavoista aiheutuvia veroseuraamuksia sekä tutkia miten varojen jakaminen osinkona vaikuttaa verotukseen. Toimeksiantajan käyttöön muodostettiin konkreettinen tuotos, joka selkeyttää luopumisprosessin läpikäymistä ja tiivistää tarvittavan tiedon luopumistavoista yksinkertaisempaan muotoon. Case-yhtiön yrittäjä on lähivuosina jäämässä eläkkeelle, joten ratkaisu liiketoiminnasta luopumiseen on löydettävä.

Tutkimuskysymykset opinnäytetyössä olivat seuraavat:

1. Mitä veroseuraamuksia osakekaupasta ja yhtiön purkamisesta aiheutuu?
2. Miten varojen jakaminen osinkona vaikuttaa verotukseen?
3. Mikä on taloudellisesti kannattavin vaihtoehto yrittäjälle: luopua yritystoiminnasta osakekaupalla vai purkamalla yhtiö?

Osakekaupasta syntyvää luovutusvoittoa verotetaan yrittäjän henkilökohtaisena pääomatulona. Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä osakkeiden luovutushinnasta niiden omistusajan mukainen hankintameno-olettama. Tutkimusosuudessa suoritettujen laskelmien perusteella käyttämällä 40 prosentin hankintameno-olettamaa päästään yrittäjän kohdalla edullisempaan lopputulokseen. Luovutusvoitosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon asti ja tämän summan ylittävältä osuudelta suoritettavan veron määrä on 34 prosenttia. Osakekaupasta saatu luovutusvoitto on yrittäjälle täysin verovapaa, kun siihen voidaan soveltaa tuloverolaissa säädettyä verohuojennusta.

Voitto on verovapaa, kun luovutetut osakkeet ovat olleet yli 10 vuotta yrittäjän omistuksessa ja osakkeet oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen yhtiössä. Lisäksi luovutuksensaajan on oltava luovuttajan lapsi tai muu rintaperillinen, sisarus taikka sisaruspuoli. Saaja voi olla myös edellä mainitun puoliso, jos luovutuksensaajina ovat lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä. Huojennusta voidaan soveltaa luovutukseen riippumatta siitä, onko kyseessä täysin vastikkeellinen vai lahjanluonteinen luovutus. Kun tuloverolain huojennus soveltuu luovutukseen, veroseuraaukset luovutuksesta kohdistuvat pelkästään luovutuksensaajaan varainsiirtoveron sekä lahjanluonteisissa luovutuksissa lahjaveron muodossa.

Luovutus katsotaan lahjanluonteiseksi, kun kauppahinta ei ylitä 75 prosenttia. Lahjanluonteiseen luovutukseen voidaan edellytysten täytyessä soveltaa perintö- ja lahjaverolaissa säädettyä huo- jennusta. Lahjana saatujen osakkeiden on oikeutettava vähintään kymmenesosan omistusosuuteen yhtiössä, lahjansaajan on jatkettava yrityksen toimintaa sekä määrätyn lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on oltava suurempi kuin 850 euroa. Huojennus edellyttää, että kauppahinta on vähintään 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. Lahjavero luovutuksensaajalta voidaan jättää maksuunpanematta luovuttajan tai saajan vaatimuksesta. Alla olevassa kuvassa 4 on koottu yhteen tutkimusosuudessa saadut tulokset osakekaupasta suoritettavasta verosta ja yrittäjälle käte- een jäävästä voiton määrästä erilaisilla osuuksilla osakkeiden käyvästä arvosta.

Kuva 4. Yhteenvedo osakekaupan veroseuraamuksista

	(Täysin vastikkeellinen luovutus)		(Lahjanluonteinen luovutus)	
Osuus käyvästä arvosta	100 %	76 %	75 %	51 %
Luovutushinta	317 500 €	241 300 €	238 125 €	161 925 €
Hankintameno- olettama 40 %	127 000 €	96 520 €	95 250 €	64 770 €
Luovutusvoitto	190 500 €	144 780 €	142 875 €	97 155 €
Veron osuus voitosta	63 570 €	48 025 €	47 378 €	31 833 €
Voitto veron jälkeen	126 930 €	96 755 €	95 497 €	65 322 €

Yhtiön purkautuessa verotus yhtiön osalta suoritetaan viimeisen kerran purkamisvuodelta. Purkautumisvuonna yhtiön varallisuus arvostetaan sen käypään arvoonsa. Jos omaisuuden käypä arvo on suurempi kuin kirjanpidossa poistamaton hankintameno, tämä erotus verotetaan purkuvoittona. Mikäli poistamaton hankintameno on pienempi, syntyy purkutappiota, jonka voi vähentää pelkäs- tään yhtiön purkamisvuoden verotuksessa. Purkuvoitosta yhtiö maksaa yhteisöveroa 20 prosenttia. Lisäksi yhtiön on maksettava veroa vuoden aikana tehdystä liiketoiminnan tuloksesta, mikäli yhtiö on ollut vielä purkamisvuonna aktiivinen. Vuoden 2022 taseen perusteella Case-yhtiölle tuloutuu

ylisuurena tehtyjä poistoja ajoneuvosta yhteensä 32 000 euroa. Koneista ja laitteista arvonalennusta syntyy 500 euroa. Veronalaista purkuvoittoa syntyy yhteensä 31 500 euroa.

Purkautumisesta yrittäjään kohdistuvat veroseuraamukset syntyvät yhtiöltä siirtyvästä jako-osuudesta. Koska yrittäjä omistaa kaikki yhtiön osakkeet, jako-osuuden arvo on yhtä suuri kuin Case-yhtiölle velkojen maksun jälkeen jäävä nettovarallisuus. Tutkimusosuudessa suoritettujen laskelmien perusteella jako-osuudesta syntyvä luovutusvoitto on pienempi käyttämällä laskennassa hankintameno-olettamaa. Kun käytetään hankintameno-olettamaa eivät muut kulut ole vähennyskelpoisia luovutushinnasta. Case-yhtiön nettovarallisuus velkojen maksun jälkeen on 235 500 euroa vuoden 2022 taseen perusteella. Tämä on jako-osuuden luovutushinta, josta vähennetään osakkeiden omistusajan mukainen 40 prosentin hankintameno-olettama.

Tutkimusosuudessa huomattiin, että osingon jakaminen pienentää yhtiön nettovarallisuutta. Kohdassa 6.2.4 suoritettiin laskelma osingon jaosta, jonka perusteella yhtiön nettovarallisuus pienenee 80 400 euroa, kun se jakaa vuosittain osinkoa 8 prosenttia osakkeiden matemaattisesta arvosta. Osingon jaolla yrittäjä saa siirrettyä itselleen varoja yhtiöstä suorittamalla tulosta veroa vain 7,5 prosentin ennakonpidätyksen verran. Osingon jakaminen vaikuttaa yhtiön purkautumisesta yrittäjälle siirtyvään jako-osuuden luovutushintaan. Osingon jaon jälkeen yhtiön nettovarallisuudeksi, ja siten myös jako-osan luovutushinnaksi määritettiin 155 100 euroa. Kuvassa 5 on koottu yhteen tutkimusosuudessa saadut tulokset jako-osuudesta suoritettavasta verosta sekä verojen jälkeisestä voitosta.

Kuva 5. Yhteenvedo jako-osuuden veroseuraamuksista

	Purku ilman varojen jakoa	Purku varojen jaon jälkeen
Luovutushinta	235 500 €	155 100 €
Hankintameno-olettama 40 %	94 200 €	62 040 €
Luovutusvoitto	141 300 €	93 060 €
Veron osuus voitosta	46 840 €	30 440 €
Voitto veron jälkeen	94 460 €	62 620 €

Kuvasta 5 nähdään, että yhtiön purkamisesta ilman varojen jakoa, yrittäjälle voittoa verojen jälkeen jää käteen 94 460 euroa. Kun yhtiön purkaminen suoritetaan vasta varojen jaon jälkeen, jako-osuuden luovutushinta on pienempi. Näin ollen myös luovutusvoitto ja siitä suoritettava vero on vähemmän. Verojen jälkeen yrittäjälle jäävä voitto on 62 620 euroa. Kuten kohdassa 6.2.4 todettiin, osingon jaon avulla yrittäjä saa siirrettyä itselleen 80 400 euroa yhtiön varoja maksamalla tästä veroa yhteensä noin 6 030 euroa. Vuosittaisesta osingon jaosta voittoa verojen jälkeen jää (80 400-6 030) 74 370 euroa. Kun yhtiö jakaa varoja osinkona ja se puretaan vasta tämän jälkeen, yrittäjälle jää käteen voittoa yhteensä (62 620 + 74 370) 136 990 euroa.

Jotta osakekaupasta saatava tulo on osingon jakamisesta ja jako-osuudesta saatavaa tuloa suurempi, käteen jäävän voiton on oltava enemmän kuin 136 990 euroa. Kuvassa 4 esitetyn yhteenvedon perusteella tätä summaa suurempi voitto saadaan tuloverolain huojennuksen edellytykset täyttävästä osakekaupasta, joka suoritetaan vähintään 75 prosentin osuudella käyvästä arvosta. Osakkeiden luovutuksesta käypään arvoon syntyy yrittäjälle luovutusvoittoa 190 500 euroa. Luovutuksesta, joka suoritetaan 75 prosentin osuudella käyvästä arvosta, luovutusvoittoa syntyy 142 875 euroa. Jos tuloverolain huojennusta ei voida soveltaa luovutukseen, osakekaupan osalta suurin mahdollinen voitto saadaan käypään arvoon tehdystä kaupasta. Tällaisessa tilanteessa luovutuksesta voittoa verojen jälkeen jää 126 930 euroa, joka on vähemmän kuin osingon jaosta ja jako-osuudesta muodostuva voitto yhteensä.

Yrittäjälle käteen jäävän voiton perusteella taloudellisesti kannattavin tapa luopua toiminnasta on tuloverolain huojennuksen edellytykset täyttävä osakekauppa, joka suoritetaan vähintään 75 prosentin osuudella käyvästä arvosta. Mikäli tuloverolaissa esitettyä huojennusta ei voida soveltaa luovutukseen, yrittäjälle taloudellisesti kannattavin vaihtoehto on purkaa yhtiö. Tämä edellyttää kuitenkin, että yhtiötä ylläpidetään varojenjako tarkoituksessa, ja yhtiö jakaa vuosittaista osinkoa korkeintaan 8 prosenttia osakkeiden matemaattisesta arvosta ennen yhtiön purkamista.

8 POHDINTA

Tutkimusprosessi oli onnistunut, sillä opinnäytetyön alussa määritettyihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset ja toimeksiantajan käyttöön onnistuttiin laatimaan tiivistetty opas opinnäytetyön pohjalta. Tässä työssä käsiteltävistä aiheista on julkaistu opinnäytetöitä aikaisemmin, joten tutkimuksen aiheet eivät sinänsä ole uusia. Yritystoiminnasta luopuminen on kuitenkin aina yksilöllinen prosessi, jonka suorittamiseen vaikuttavat yhtiön tausta ja tarpeet. Tästä syystä työssä suoritettu tutkimus ja saadut tulokset ovat merkittäviä toimeksiantajan kannalta. Vaikka tutkimus on suoritettu toimeksiantajaa varten, se ei sulje pois mahdollisuutta, että myös muut pienet osakeyhtiöt voisivat hyödyntää opinnäytetyötä ja tuotosta omaan tilanteeseensa.

Opinnäytetyön tietoperustaa voidaan pitää luotettavana, sillä se on muodostettu asiantuntijoiden kirjallisuusteoksista, voimassa olevista lainsäädännöistä, Verohallinnon ohjeistuksista ja muusta sähköisestä aineistosta. Työssä on onnistuttu käyttämään monipuolisesti kirjallisuutta, vaikka käsiteltävien aiheiden verotusmenettelyt perustuvat suoraan lainsäädäntöön ja Verohallinnon ohjeistuksiin. Yritystoiminnasta luopuminen on valtakunnallisella tasolla merkittävä aihe, joten siitä on saatavilla runsaasti lähteitä. Siksi tietoperustaa muodostettaessa täytyi kiinnittää huomiota lähteiden motiiveihin ja luotettavuuteen. Tämän työn kannalta kirjallisuudesta merkittävimiksi teoksiksi nousivat Lakarin "Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos" ja Immosen ja Lindgrenin "Onnistunut sukupolvenvaihdos". Työssä käytetyt lähteet ovat korkeintaan kuusi vuotta vanhoja lukuun ottamatta lainsäädäntöjä. Suurin osa käytetyistä lähteistä on kuitenkin julkaistu viimeisen kolmen vuoden sisällä, mikä lisää myös tiedon ajantasaisuutta.

Opinnäytetyön tietoperusta oli alun alkaen suunniteltu toteutunutta laajemmaksi, jolloin sen oli tarkoitus sisältää sukupolvenvaihdoksen ja yhtiön purkamisen lisäksi myös muita osakeyhtiöön sovellettavia yritysjärjestelyjen keinoja. Kun aloitin perehtymisen tarkemmin aiheisiin, huomasin niiden olevan hyvin laajoja kokonaisuuksia, ja jokaisesta aiheesta olisi voinut tehdä oman opinnäytetyönsä. Työn sisältö supistui, kun työssä päädyttiin tarkastelemaan pelkästään sukupolvenvaihdosta osakekauppana ja yhtiön purkamista. Tämä rajaus muodostettiin toimeksiantajan tilanteeseen sovellettavista menetelmistä. Lisäksi tutkimukseen sisällytettiin myöhemmin yrityksen arvonnäyttö, jotta tutkimuksessa luovutettaville osakkeille voitiin määrittää käypä arvo ja siten laskea luovutuksesta syntyvä voitto ja veroseuraamukset. Viimeiseksi työhön lisättiin varojen jakaminen, mikä mahdollisti tarkemman vertailun taloudellisen kannattavuuden välillä.

Kun työn sisältöä rajattiin, myös tutkimuskysymyksiä täytyi tarkentaa alkuperäisistä. Teemahaastattelun myötä kysymys varojen jakamisen vaikutuksista tarkentui osingon jaon vaikutuksiin, sillä osingon jakaminen on toimeksiantajalle sopivin menetelmä. Toimeksiantajan tilanteessa varojen jako tavoista omien osakkeiden hankkiminen tai lunastaminen saattaisivat aiheuttaa epäilyllin peitellystä osingosta, sillä yrittäjä omistaa yhtiön kaikki osakkeet. Peitellyn osingon verotus on huomattavasti ankarampaa, joten yrittäjän toive, että varojen jaosta saatuun tuloon ei kohdistuisi hänen verotuksessaan merkittäviä veroseuraamuksia, ei toteutuisi näillä keinoilla.

Tutkimusosuudessa esitettiin laskelma vain sellaisesta jaettavasta osingon määrästä, joka katsotaan huojennetuksi pääomatulo-osingoksi. Tämä aiheutti pohdintaa siitä, onko varojen jaon mahdollisia verovaikutuksia tarkasteltu riittävästi, sillä yhtiön olisi mahdollista jakaa osinkoa myös suurempi määrä. Tällöin osa jaettavasta osingosta katsottaisiin ansiotulo-osingoksi. Verotuksen optimoinnilla, jossa hyödynnetään varojen jakoa esimerkiksi pääomatulo-osingon ja ansiotulo-osingon oikeanlaisella suhteella, voi olla mahdollista päästä toisenlaiseen lopputulokseen kuin tässä työssä on esitetty.

Kun otetaan huomioon, että yrittäjällä on ilman ansiotulo-osinkoakin jo ansiotuloihin lukeutuvaa tuloa, ansiotulo-osinkoon kohdistuva veroprosentti saattaisi herkästi nousta korkeammaksi kuin pääomatulooverokannan mukainen 30 tai 34 prosenttia. Silloin pääomatulona verotettava osinko on yrittäjälle edullisempaa. Lisäksi ansiotulo-osinkoon kohdistuvan veron laskeminen edellyttää osingonsaajan kaikkien ansiotulojen, ansiotuloon kohdistuvien verojen ja maksujen sekä ansiotuloista tehtävien vähennyksien huomioonottamista. Pelkästään esimerkinomaisella veroprosentilla laskettu lopputulos ansiotulo-osingon verotuksesta ei olisi yrittäjän kannalta lainkaan pätevä, eikä laskelman esittäminen olisi siten tuottanut tutkimukselle lisäarvoa. Koska ansiotulo-osingon verotuksessa täytyy huomioida monia seikkoja, varojen jakamisesta osinkona oikeanlaisessa suhteessa voisi tehdä opinnäytetyölle jatkotutkimuksen.

Työn sisällön muuttuminen prosessin edetessä on luonnollista, sillä työn suunnitteluvaiheessa käsiteltäväksi valitut aiheet eivät välttämättä ole täysin tuttuja. Opinnäytetyön aikana koin haasteeksi aihealueen rajaamisen ja tietoperustan tiivistämisen. Tämä johtui siitä, että monet asiat kytkeytyivät toisiinsa ja sukupolvenvaihdos sekä yhtiön purkaminen ovat kokonaisuuksia, joita ei tule pitää itsestäänselvyytenä. Kun ajan kanssa tutustuin enemmän aiheisiin, huomasin, että oli helpompaa keskittyä pelkästään tutkimuksen kannalta olennaisiin seikkoihin.

Pohdinta siitä, miten aiheita kannattaisi rajata sekä työn sisällön muuttuminen prosessin aikana näkyi aikataulun muutoksina. Opinnäytetyöprosessi alkoi keväällä 2023, ja alkuperäinen tavoiteajankohta opinnäytetyön valmistumiselle oli syyskuu 2023. Kokopäiväinen työskentely vaikutti selvästi työn edistämiseen, eikä prosessi edennyt alkuperäisen tavoiteaikataulun mukaisesti. Prosessissa alkuperäisen aikataulun saavuttamista tärkeämpää oli kuitenkin keskittyä tuottamaan laadukas kokonaisuus.

Opinnäytetyön tietoperustassa oli ammattikorkeakoulun kurssien kautta ennestään tuttua, mutta myös uutta tietoa. Erityisesti sukupolvenvaihdokseen soveltuvat tuloverolain sekä perintö- ja lahjaveroain huojennukset olivat täysin uusi asia. Lisäksi yritysvarallisuuden arvonmääritys oli tuntematon aihealue, eivätkä yrityksen purkamiseen liittyvät toimenpiteet ole tulleet tutuksi ennen opinnäytetyötä. Vaikka sisäistettävää tietoa oli erittäin paljon, opinnäytetyön tekeminen oli miellyttävää, sillä käsiteltävät aiheet ja niihin liittyvät verotukselliset kysymykset olivat kiinnostavia. Pidän erityisesti kirjallisuuden lukemisesta, sillä se auttoi syventymään lainsäädäntöjen merkityksiin ja ymmärtämään, mitä pykälät käytännössä tarkoittavat.

Työssä esitetyt laskelmat perustuvat yhtiön vuoden 2022 tilinpäätökseen, joten laskelmat eivät ole täysin päteviä vaan ainoastaan esimerkinomaisia. Osakkeiden käypänä arvona käytettävä yritysvarallisuuden arvo voidaan laskea erisuuruiseksi riippuen taseesta tapahtuvista muutoksista sekä siitä, minkälaista tulosta yritys on tehnyt arvonmäärityshetkestä lukien kolmen edellisen tilikauden aikana. Lisäksi yhtiön purkamisesta syntyvien veroseuraamusten osalta täytyy huomioida, että yrityksen omaisuuden käyvästä arvosta ei ollut käytettävissä kuin toimeksiantajan oma arvio. Siksi käyttöomaisuuden käypiä arvoja ei voida pitää täysin luotettavina ja omaisuuden arvostamisesta syntyvä purkuvoitto- tai tappio voi käytännössä olla erilainen. Myös varojen jakamisen osalta on otettava huomioon, että huojennetun pääomatulo-osingon mahdollinen enimmäismäärä voi muuttua, jos yhtiön varallisuudessa tapahtuu muutoksia.

Tutkimuksen toteuttaminen vaatii laskelmien yksinkertaistamista, joka voi johtaa erilaiseen lopputulokseen. Tästä syystä opinnäytetyössä esitetyt tulokset voivat käytännössä toimia suuntaa antavana esimerkkinä. Lisäksi lainsäädännöt, verotusmenettelyt ja Verohallinnon ohjeistukset voivat muuttua ennen kuin yhtiössä suoritetaan luopumiseen liittyviä toimenpiteitä. Tämän vuoksi toimeksiantajan voi olla tarpeellista kääntyä asiantuntevan henkilön tai veroviranomaisen puoleen askarttavissa kysymyksissä.

Kun yrittäjä pohtii liiketoiminnasta luopumista, ei toteutustavan valintaa voida perustaa pelkästään opinnäytetyössä esitettyjen laskelmien avulla saatuihin tuloksiin. Yrittäjän näkökulmasta taloudellisesti kannattavin vaihtoehto olisi osakekauppa lähisukulaiselle, mutta kauppaa ei voida toteuttaa ilman sopivaa jatkajaa. Yrittäjän eteen voi tulla esimerkiksi tilanne, jossa jatkajan kanssa ei päästä sopimukseen kauppahinnasta tai toiminnalle voi löytyä jatkaja, johon ei voida soveltaa tuloverolain huojennusta. Tällaisessa tilanteessa kauppa olisi täysin veronalaista, ja kauppahinta määrittelisensä, onko verojen jälkeen käteen jäävä voiton määrä enemmän kuin osingon jaosta ja yhtiön purkamisesta yhteensä saatu voitto.

Toimeksiantajan haastattelussa kävi myös ilmi yrittäjä tavoite luopua omalta osaltaan liiketoiminnasta vuonna 2026. Sopivan jatkajan etsiminen ja valmistaminen sukupolvenvaihdosta varten vie tavallisesti 3-5 vuotta. Mikäli jatkaja yhtiölle löytyy, yrittäjän täytyisi todennäköisesti olla itse osana liiketoimintaa pidempään. Tässä tapauksessa aikataulukysymykset tai puute jatkajasta voivat käytännössä johtaa siihen, että kannattavin tapa luopua toiminnasta on yhtiön purkaminen.

LÄHTEET

Honkamäki, Tuomas, Kujanpää, Emmiliina & Pennanen, Matti 2018. Yritysjärjestelyjen käsikirja. Helsinki: Alma Talent.

Immonen, Raimo 2022. Yritysjärjestelyt. 8. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Immonen, Raimo & Lindgren, Juha 2017. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media.

Järvenoja, Markku 2022. Yritysjärjestelyjen verotus. Helsinki: Kauppakamari.

KHO:2020:7 27.01.2020.

Lakari, Torsti 2021. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Verotieto Oy.

Laki verotusmenettelystä 1995/1558.

Leppiniemi, Jarmo, Kaisanlahti, Timo & Tikkanen, Tapio 2023. Liikekirjanpito. Helsinki : WSOYpro.

Osakeyhtiölaki 624/2006.

Ossa Jaakko 2018. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari.

Patentti- ja rekisterihallitus 2023. Osakeyhtiön lopettaminen. Hakupäivä 13.03.2023.
<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/lopettaminen.html>.

Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378.

Seppänen Harri 2017. Yrityksen arvonmääritys. Helsinki: Alma Talent.

Tilastokeskus 2023a. Työlliset alueen, toimialan, ammattiaseman, iän, sukupuolen ja vuoden mukaan, 2007–2021. Hakupäivä 04.05.2023 https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115m.px/.

Tilastokeskus 2023b. Yritykset. Hakupäivä 04.05.2023. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html#yritykset-henkiloston-suuruusluokittain.

Tuloverolaki 1992/1535.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931.

Verohallinto 2020a. Osakeyhtiön purkautuminen verotuksessa. Hakupäivä 05.04.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60312/osakeyhti%C3%B6n-purkautuminen-verotuksessa2/>.

Verohallinto 2020b. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Hakupäivä 30.03.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60519/osakeyhti%C3%B6n-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/#3-v%C3%A4lilliset-omistusrakenteet-ja-sukupolvenvaihdoshuojennus>.

Verohallinto 2022a. Varojen arvostamisen yleiset periaatteet perintö- ja lahjaverotuksessa. Hakupäivä 20.04.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152990/varojen-arvostamisen-yleiset-periaatteet-perinto--ja-lahjaverotuksessa/>.

Verohallinto 2022b. Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Hakupäivä 21.12.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152995/yritysvarallisuuden-arvostaminen-perinto--ja-lahjaverotuksessa/#3-yrityksen-substanssiarvo>.

Verohallinto 2022c. Julkisesti noteeraamattoman osakeyhtiön osakkeen matemaattisen arvon ja vertailuarvon laskeminen. Hakupäivä 15.05.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152870/julkisesti-noteeraamattoman-osakeyhtion-osakkeen-matemaattisen-arvon-ja-vertailuarvon-laskeminen/>.

Verohallinto 2023a. Ennakkoratkaisuhakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös. Hakupäivä 04.05.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47819/ennakkoratkaisuhakemuksen-tekeminen-ja-siihen-annettava-paatos3/>.

Verohallinto 2023b. Omaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa. Hakupäivä 28.09.2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48935/omaisuuden-luovutusvoitot-ja-tappiot-luonnollisen-henkilon-tuloverotuksessa2/>.

Verohallinto 2023c. Osinkotulojen verotus. Hakupäivä 24.02.2024. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47901/osinkotulojen-verotus5/>.

Verohallinto 2023d. Peitelty osinko. Hakupäivä 25.02.2024. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48147/peitelty-osinko9/#5-peitellyn-osingon-m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4-ja-verotus>.

Viitala, Tomi 2018. Osakeyhtiön voitonjaon verotus. Helsinki: Kauppakamari.

Villa, Seppo 2023. Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. Helsinki: Alma Talent.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2023. Hakupäivä 23.04.2023. https://www.ytj.fi/index/ilmoittaminen/muutosilmoitus/paperilomakkeet_ja_niiden_tayttoohjeet/y5-muutos-ja_lopettamisilmoituksen_tayttoohje/arvonlisaverovelvolliseksi_hakeutuminen.html.

Opas Case-yhtiön toiminnasta luopumiseen

Milla Bruun

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	YRITYSTOIMINNASTA LUOPUMINEN- MISTÄ LÄHTEÄ LIIKKEELLE.....	4
3	SUKUPOLVENVAIHDOKSESSA ETENEMINEN	5
4	VAROJEN JAKAMINEN OSINKONA ENNEN SELVITYSMENETTELYÄ	8
5	SELVITYSMENETTELYN VAIHEET.....	9
6	PURKAUTUMISEN VEROSEURAAMUKSET	13

1. JOHDANTO

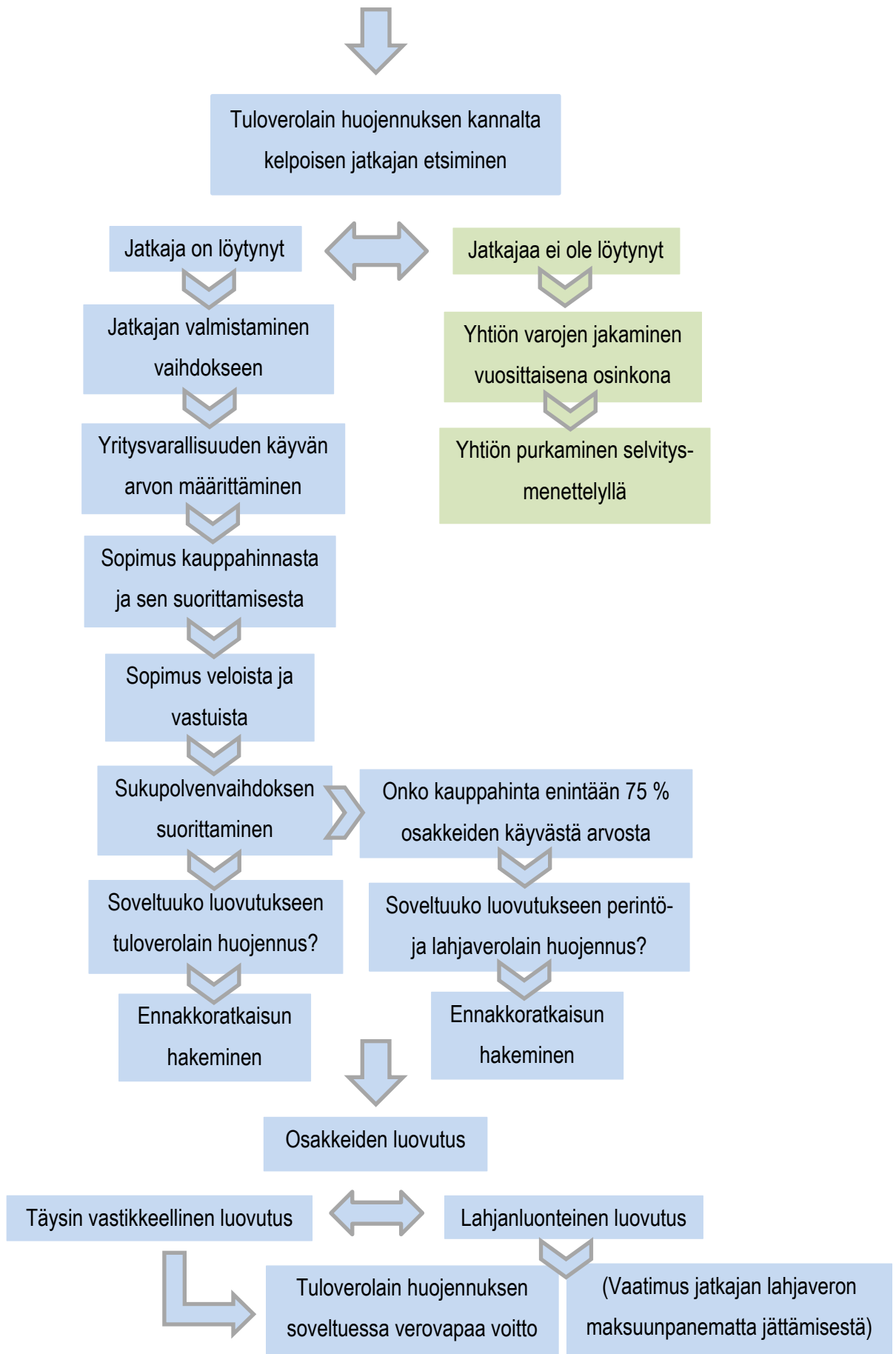
Yrittäjä, tämä opas on laadittu sinua varten tukemaan yritystoiminnasta luopumisen prosessia. Oppaan alussa esitetään kaavio, joka ohjaa prosessissa etenemisessä. Kaaviossa havainnollistetaan sekä sukupolvenvaihdoksena suoritettavan osakekaupan että yhtiön purkamisen prosessia. Yhtiön purkamisen vaiheita ei avata kaaviossa tarkemmin. Luku 3 käsittelee kaaviossa esitettyjä osakekaupan vaiheita. Luvussa 4 on muodostettu taulukko yhtiön purkamisessa tarvittavista toimenpiteistä. Toimenpiteet avataan myös tarkemmin luvussa, jotta niiden sisältöön tutustuminen käy vattomasti.

Opinnäytetyössä suoritettun tutkimuksen perusteella tuloverolain huojennuksen edellytykset täyttävä osakekauppa, joka suoritetaan vähintään 75 prosentin osuudella osakkeiden käyvästä arvosta, on sinun näkökulmastasi taloudellisesti kannattavin vaihtoehto luopua yritystoiminnasta. Kaaviossa prosessin etenemissuunnan määrittää siis se, onko yhtiölle löytynyt tuloverolain huojennuksen kannalta kelpoinen jatkaja. Mikäli yhtiölle löydetään jatkaja, voidaan sukupolvenvaihdoksessa eteneminen aloittaa kaaviossa esitettyjen vaiheiden mukaisesti. Jos yhtiölle ei löydetä jatkajaa, kaavio ohjaa suorittamaan vuosittaista varojen jakoa, jonka jälkeen yhtiö purkautuu selvitysmenettelyn kautta.

Opinnäytetyö sai alkunsa lähipiirissä käydystä keskustelusta siitä, miten pienen osakeyhtiön kannattaa luopua yrityksen liiketoiminnasta. Huomattiin, että yrittäjälle voi olla epäselvää, miten luopumisprosessi tulisi toteuttaa. Opas pyrkii selkeyttämään luopumisprosessia ja kiteyttämään aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, lainsäädäntöä ja Verohallinnon ohjeistuksia helposti ymmärrettävään muotoon. Oppaassa ei esitetä laskennallisia veroseuraamuksia luopumistavoista, sillä yhtiön toiminta on yhä aktiivista, jolloin tuloslaskelman ja taseen arvot muuttuvat tilikausittain. Näin jo päättyneen tilikauden arvojen perusteella lasketut veroseuraamukset eivät ole enää päteviä vuosien kuluttua, jolloin sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen tai yhtiön purkaminen tulee ajankohtaiseksi.

Toivottavasti tämä opas on avuksi luopumistapoihin liittyvissä kysymyksissä ja toimii hyödyllisenä apuvälineenä myös luopumisprosessin toteutuksessa.

2.Yritystoiminnasta luopuminen - Mistä lähteä liikkeelle?

3. SUKUPOLVENVAIHDOKSESSA ETENEMINEN

Kun yritystoiminnalle on löytynyt potentiaalinen jatkaja, tulee aloittaa suunnittelu sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta sekä jatkajan valmistamisesta vaihdokseen. Jatkajan valmistaminen vaihdokseen edellyttää usein tarvittavan tiedon ja osaamisen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Näin ollen sukupolvenvaihdoksessa merkityksellistä on suunnitelmallisuus sekä prosessin aloittaminen riittävän aikaisin. Käytännössä prosessi voi olla tarpeen aloittaa jopa 3-5 vuotta ennen varsinaista vaihdoksen ajankohtaa. Koska jatkaja ei ole tiedossa, hänen valmistamista vaihdokseen ei käsitellä tässä yhteydessä tarkemmin.

Luopujan ja jatkajan tulee päästä sopimukseen luovutettavien osakkeiden kauppahinnasta ja sen suorittamisesta sekä yhtiön mahdollisista veloista ja velvoitteista. Lähtökohta osakkeiden luovutushinnalle on niiden käypä arvo. Yhtiön velkojen määrä vaikuttaa alentavasti kauppahintaan, ja siksi velat ja vastuut kirjataan ylös kaupantekohetkellä. Kauppahinta voidaan sopia maksettavaksi kertamaksuna tai useissa erissä. Kun summa jaetaan osiin, se auttaa varmistamaan, että mahdolliset yllättävät velat tai vastuut, jotka tulevat esiin tiettyyn päivämäärään mennessä, otetaan huomioon lopullisessa kauppasummassa. Tavallisesti jatkaja saa osakkeiden mukana vastuut ja velvollisuudet kokonaisuudessaan. Kaupakirjassa voi kuitenkin olla poikkeavia ehtoja osapuolten sopimuksen mukaisesti. Osakekaupassa velallinen ei vaihdu, joten kaupantekoon ei tarvitse velkojen suostumusta.

Jotta neuvottelu kauppahinnasta voidaan aloittaa, täytyy yhtiölle määritellä sen yritysvarallisuuden arvo. Verohallinnon ohjeessa ”Yritysvarallisuuden arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa”, VH/5922/00.01.00/2022 esitetään arvostamisperiaatteet, joiden mukaisesti yritysvarallisuuden arvo voidaan yhtiön tapauksessa määrittää. Arvo lasketaan yhtiölle määriteltävien substanssiarvon ja tuottoarvon keskiarvona. **Substanssiarvo** saadaan vähentämällä yhtiön varoista sen velkojen määrä. Laskennassa käytetään viimeksi päättyneen tilikauden taseen mukaisia arvoja.

Tuottoarvo lasketaan yhtiön kolmen viimeisimmän tilikauden tuloslaskelman perusteella. Tilikauden tuloksista määritetään keskiarvo, joka jaetaan pääsääntöisesti Verohallinnon käyttämällä 15 prosentin korkokannalla. Korkokannat vaihtelevat 4-20 prosentin välillä ja korkokannan suuruus kuvaa yrityksen riskisyyttä. Tuottoarvon määrittämisessä on mahdollista käyttää 15 prosentin sijaan muun suuruista korkokantaa, jos tähän on olemassa perusteet.

Käypä arvo saadaan, kun vertaillaan yhtiölle laskettuja substanssi- ja tuottoarvoja. Kun yhtiölle laskettu substanssiarvo on pienempi kuin tuottoarvo, määritellään käypä arvo niiden keskiarvona. Mikäli substanssiarvo on suurempi kuin tuottoarvo, yrityksen arvona käytetään substanssiarvoa.

Kun kauppahinnasta ja sen suorittamisesta sekä veloista ja vastuista on päästy sopimukseen, on suositeltavaa hakea asiasta ennakkoratkaisua ennen suoritettavia toimenpiteitä. Ennakkoratkaisua voidaan hakea sellaisesta kysymyksestä, joka koskee hakijan omaa verotusta ja haettavalla ratkaisulla on välitön vaikutus hakijalle määrättävään veroon. Ennakkoratkaisua voi hakea tuloverosta sekä perintö- ja lahjaverosta. Ratkaisun hakeminen on suositeltavaa, kun kaupan kohteena olevien osakkeiden luovutushinta ei ylitä 75 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. Ratkaisua perintö- ja lahjaverosta voi hakea sekä luopuja että luovutuksensaaja.

Hakemuksessa on esitettävä kysymys, josta ennakkoratkaisua haetaan sekä annettava asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Jos suunniteltuja toimenpiteitä ei ole esitetty riittävän tarkasti tai toimitaan toisin kuin on hakemuksessa ilmoitettu, saatu ratkaisu ei ole sitova. Kun ennakkoratkaisua saadaan, on sitä erikseen vielä vaadittava sovellettavaksi tapaukseen. Ennakkoratkaisu annetaan määräajaksi ja hakemus on maksullinen. Verohallinto on antanut 01.01.2021 ohjeen ” Hinnasto Verohallinnon maksullisista palveluista”, joka on voimassa toistaiseksi.

Kun sukupolvenvaihdos toteutetaan, osakkeiden luovutuksesta tulee antaa ilmoitus. Osakekaupasta syntyvää luovutusvoittoa verotetaan luopujan henkilökohtaisena pääomatulona. Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä osakkeiden luovutushinnasta niiden todellinen hankintameno ja voiton hankkimisesta aiheutuneet kulut tai käyttämällä omistusajan mukaista hankintameno-olettaa. Kun käytetään hankintameno-olettaa, eivät muut kulut ole vähennyskelpoisia. Luovutusvoitosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon asti, ja ylittävältä osuudelta veron määrä on 34 prosenttia. Osakekaupasta saatu luovutusvoitto on luopujalle täysin verovapaa, kun siihen voidaan soveltaa tuloverolain mukaista verohuojennusta.

Alla esitetään tuloverolain 48 §:n 1 momentin kolmannessa kohdassa määritellyt verovapauden edellytykset, joiden kaikkien on täytyttävä luovutuksessa. Verovelvollisella tarkoitetaan osakekaupassa luopujaa ja jatkajasta puhutaan luovutuksensaajana.

- Verovelvollinen luovuttaa osakkeita, jotka oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistusosuuteen yhtiössä.

- Omaisuus on ollut yhteensä yli 10 vuotta verovelvollisen omistuksessa.
- Luovutuksensaajana on luovuttajan lapsi tai muu rintaperillinen, sisarus taikka sisaruspuoli. Verovapaus koskee myös edellä mainitun saajan puolisoa, jos luovutuksensaajina ovat mainittu lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä.

Jos luovutushinta on enintään 75 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, luovutus katsotaan lahjanluonteiseksi. Lahjanluonteiseen luovutukseen voidaan edellytysten täytyessä soveltaa perintö- ja lahjaverolaissa säädettyä verohuojennusta. Huojennuksen myötä luovutuksensaaja voi välttää maksuunpantavan lahjaveron. Jos kauppahinta on alle 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta, lahjaverolta ei voi kuitenkaan välttyä. Luovutus, joka suoritetaan yli 75 prosentin osuudella käyvästä arvosta on täysin vastikkeellinen eikä lahjaveroseuraamuksia synny.

Alla on tiivistettynä perintö- ja lahjaverolaissa esitetyt huojennukset, joiden on täyttyvä, että lahjavero voidaan jättää luopujan tai luovutuksensaajan pyynnöstä suorittamatta.

- Luovutuksen kohteena olevat osakkeet oikeuttavat vähintään 10 prosentin omistuosuuteen yhtiössä.
- Luovutuksensaaja jatkaa yrityksen liiketoimintaa.
- Määrätyn lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on oltava suurempi kuin 850 euroa.
- Luovutushinta on vähintään 50 prosenttia luovutuksen kohteena olevien osakkeiden käyvästä arvosta.

Yritystoiminnan jatkamisella tarkoitetaan nimenomaan liiketoiminnan jatkamista. Pelkkää sijoitus-toimintaa ei voida pitää yritystoiminnan jatkamisena perintö- ja lahjaverolain huojennussäännök-sessä tarkoitetulla tavalla. Luovutuksensaajan pelkkä henkilökohtainen työpanos, ei täytä vaati-musta toiminnan jatkamisesta, vaan huojennuksen saaminen edellyttää päätösvallan käyttämistä yhtiössä. Toiminnan jatkamiseksi on aikaisemmin katsottu toimiminen yhtiön hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. Se, minkälainen toiminta katsotaan yritystoiminnan jatkamiseksi on kuitenkin erittäin tulkinnanvarainen aihe, jonka vuoksi on lahjanluonteisissa luovutuksissa on aina suositel-tavaa hakea ennakkoratkaisua Verohallinnolta huojennuksen soveltumisesta tapaukseen.

4. VAROJEN JAKAMINEN OSINKONA ENNEN SELVITYSMENETTELYÄ

Varojen jakamisella voidaan vaikuttaa yhtiön purkautumisesta yrittäjälle siirtyvän jako-osuuden suuruuteen. Pienille osakeyhtiöille tyypillinen keino pienentää yhtiön varojen määrää on vuosittainen osingon jako. Varojen jakaminen vaatii yhtiökokouksen päätöksen, ja päätöksestä on käytävä ilmi jaettava määrä sekä mitä varoja jakoon käytetään. Osingon jakamisessa on otettava huomioon, että varojen jakaminen on perusteltua ja osakeyhtiöoikeudellisesti hyväksyttävää. Muussa tapauksessa jaettava osinko voidaan katsoa laittomaksi varojen jaoksiksi tai peiteltyksi osingoksi. Osakeyhtiölain mukaan yhtiö saa jakaa varoja vain, kun se ei aiheuta vaaraa velkojien saataville ja velkojien vaatimukset on täytetty. Varoja ei tule jakaa, jos tiedetään tai on syytä olettaa, että varojen jakaminen johtaa maksukyvyttömyyteen. Yhtiön jakama osinko on osakkeenomistajan henkilökohtaista pääomatulona verovuonna, jolloin osinko on ollut nostettavissa.

Listamattomasta yhtiöstä saatua osinkoa verotetaan pääomatulona, kun saatu osinko on korkeintaan 8 prosenttia osakkeiden matemaattisesta arvosta ja summa on alle 150 000 euroa. Tällöin puhutaan huojennetusta pääomatulo-osingosta, joka voidaan jakaa veronalaiseen ja verovapaaseen osuuteen. Osingosta 25 prosenttia on veronalaista ja 75 prosenttia on verovapaata. Kun jaettava osinko on yli 8 prosenttia yhtiön osakkeiden matemaattisesta arvosta, osinko katsotaan pääoma- ja ansiotulo-osingoksi. Pääomatulo-osingoksi katsotaan 8 prosentin osuus osakkeiden matemaattisesta arvosta, ja tämän summan ylittävä osuus katsotaan ansiotulo-osingoksi. Ansiotulo-osingosta 75 prosenttia on veronalaista ansiotulona ja 25 prosenttia on verovapaata.

Veronalaisesta pääomatulo-osingosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon saakka ja tämän ylittävältä osuudelta 34 prosenttia. Veronalaisesta ansiotulo-osingosta maksetaan veroa henkilökohtaisen veroprosentin mukaisesti. Kun osinkoa jaetaan vuosittain korkeintaan kahdeksan prosenttia varoista, yrittäjä voi siirtää itselleen varoja yhtiöstä siten, että tulosta veroa maksettavaksi tulee vain yhtiön pidättämän 7,5 prosentin ennakonpidätyksen verran. Osingon jaon jälkeen yhtiölle jäävä nettovarallisuuden arvo saadaan vähentämällä yhtiölle varojen jakamisen jälkeen jääneestä varallisuuden arvosta yhtiön velkojen määrä. Varojen ja velkojen erotus on yrittäjän jako-osuuden luovutushinnaksi katsottava arvo.

5. SELVITYSMENETTELYN VAIHEET

Selvitysmenettelyssä yhtiö käy läpi noin viisi kuukautta kestävästä prosessista, jonka aikana selvitetään sen varallisuus ja muutetaan tarvittaessa omaisuutta rahaksi velkojen maksamista varten. Yhtiölle velkojen maksun jälkeen jäävä nettovarallisuus jaetaan osakkeenomistajille jako-osuuksina osakkeiden omistusta vastaavassa suhteessa. Alla olevassa taulukossa on esitetty vapaaehtoisuuden selvitysmenettelyn vaiheet niiden toteuttamisjärjestyksessä. Taulukko antaa myös tiedon siitä, kenen vastuulla toimenpide on ja mikä on kunkin toimenpiteen määräaika.

Taulukko 2. Selvitysmenettelyn vaiheet

TOIMENPIDE	VASTUU	MÄÄRÄAIKA
1. Päätös yhtiön asettamisesta selvitystilasta ja selvitysmiehen valinta	Yhtiökokous	
2. Ilmoitus selvitystilasta kaupparekisteriin	Selvitysmies	Viipymättä
3. Selvitystilasta rekisteröiminen	Patentti- ja rekisterihallitus	
4. Julkisen haasteen hakeminen velkojille	Selvitysmies	Viipymättä
5. Julkisen haasteen määröpäivän asettaminen	Patentti- ja rekisterihallitus	
6. Velkojen maksaminen ja varojen realisointi	Selvitysmies	
7. Omaisuuden jako julkisen haasteen ja velkojen maksun jälkeen	Selvitysmies	Joutuisasti
8. Lopputilityksen esittäminen yhtiökokoukselle ja sen hyväksyminen	Selvitysmies/Yhtiökokous	Viipymättä
9. Ilmoitus kaupparekisteriin lopputilityksestä ja yhtiön purkautumisesta	Selvitysmies	2 kk kuluessa yhtiökokouksesta

1. Yhtiön selvitystilaan asettaminen ja selvitysmiehen valinta

Purkaminen aloitetaan järjestämällä yhtiökokous, jossa tehdään päätös yhtiön asettamisesta selvitystilaan. Tässä yhteydessä yhtiölle tulee valita myös selvitysmies, joita voi olla yksi tai useampi. Selvitysmieheksi voidaan nimetä omistajayrittäjä. Tätä tehtävää hoitavat usein myös asianajajat. Selvitysmiehenä ei kuitenkaan voi toimia oikeushenkilö eikä sellainen henkilö, joka on alaikäinen, edunvalvonnan alainen, toimintakelpoisuudeltaan rajoitettu tai konkurssissa. Selvitysmiehen tehtäviin kuuluu yhtiön asioiden hoitaminen selvitystilan aikana kuten esimerkiksi kirjanpidon järjestäminen ja veroilmoituksen antaminen. Mikäli yhtiöllä ei ole toimikelpoista selvitysmiestä, Patentti- ja rekisterihallitus voi hakemuksesta määrätä sellaisen. Lisäksi yhtiön täytyy laatia selvitystilaan asettamispäivälle tilinpäätös, joka esitetään yhtiökokoukselle. Tilinpäätös laaditaan jokaiselta tilikaudelta yhtiön selvitystilan aikana. Kun yhtiökokous on päätetty, selvitystila alkaa välittömästi, ellei muuta alkamisajankohtaa ole määritetty.

2. Ilmoitus selvitystilasta kaupparekisteriin

Kun päätös yhtiön asettamisesta selvitystilaan on tehty ja selvitysmiehen valinta suoritettu, tulee tästä antaa ilmoitus viivytyksettä kaupparekisteriin. Ilmoitus on maksullinen, ja sen voi tehdä verkko- tai paperilomakkeella. Ilmoitukseen tulee liittää ote yhtiökokouksen pöytäkirjasta, josta käy ilmi päätös selvitystilaan asettamisesta. Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee ilmoituksen ja rekisteröi yhtiön selvitystilaan.

3. Julkisen haasteen hakeminen velkojille

Kun yhtiö on rekisteröity selvitystilaan, selvitysmiehen on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Julkisen haasteen tarkoitus on selvittää yhtiön tuntemattomaksi jääneet velat. Haaste tulee hakea, vaikka yhtiöllä ei olisi lainkaan velkoja. Julkinen haaste on maksullinen, ja se haetaan Patentti- ja rekisterihallitukselta. Haaste voidaan hakea jo selvitystilasta ilmoittamisen yhteydessä. Mikäli haaste haetaan erikseen, tulee se hakea viipymättä. Patentti- ja rekisterihallitus julkaisee haasteen Virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen velkojille asetettua määräpäivää. Hakemukseen on liitettävä luettelo tiedossa olevista veloista. Luettelosta on käytävä ilmi velan peruste, pääoman määrä sekä velkoja yhteystietoineen.

Kun velkojen julkisen haasteen määräaika on kulunut, yhtiön tulee maksaa tiedossa olevat velat. Jos velkaa ei jostain syystä voida maksaa, tulee maksua varten erotella yhtiön varoista tarvittava määrä velan suorittamiseksi. Jos velkoja ei ilmoita saamisia tähän määräpäivään mennessä eikä saaminen ole ollut yhtiöllä aikaisemmin tiedossa, saamisoikeus lakkaa.

6. Velkojen maksu ja varojen realisointi

Julkisen haasteen määräpäivän jälkeen selvitysmiehen tulee huolehtia yhtiön velkojen maksusta. Jos velkaa ei jostain syystä voida maksaa, tulee maksua varten erotella yhtiön varoista tarvittava määrä velan suorittamiseksi. Velkoja, joka ei ilmoita saamisia määräpäivään mennessä eikä saaminen ole ollut yhtiöllä aikaisemmin tiedossa, menettää oikeutensa saamiseen. Selvitysmies voi suorittaa yhtiön tiedossa olevien velkojen maksun, mikäli määräpäivän jälkeen ei ole ilmaantunut tuntemattomaksi jääneitä velkoja. Jos yhtiöllä ei ole riittävästi varoja velkojen suorittamiseksi, tulee selvitysmiehen realisoida yhtiön omaisuutta.

7. Omaisuuden jako julkisen haasteen ja velkojen maksun jälkeen

Kun yhtiön velat on maksettu, tai niiden maksamista varten on erotettu tarvittava määrä omaisuutta, voidaan jakaa jäljelle jäävä yhtiön varallisuus. Tämä tarkoittaa, että osakkeenomistajalle vahvistetaan jako-osuus hänen omistusosuutensa mukaisessa suhteessa. Varsinaisesti rahan tai muun omaisuuden jakaminen tapahtuu myöhemmin. Jako-osuus maksetaan osakkeenomistajan vaatimuksesta tai selvitysmiehen omasta aloitteesta. Omistusosuuden mukaisesta jako-osuudesta voidaan antaa myös ennakkoa. Tämä edellyttää, että selvitysmies arvioi jako-osuuden määrän huolellisesti ja vaatii saajalta turvaksi vakuuden.

8. Lopputilityksen esittäminen yhtiökokoukselle ja sen hyväksyminen

Kun selvitysmies on suorittanut tehtävänsä, on hänen esitettävä viivytyksettä lopputilitys. Lopputilityksestä tulee käydä ilmi kaikki selvitysmenettelyyn olennaisesti liittyvät asiat kuten esimerkiksi omaisuuden realisointi, velkojen maksaminen ja yhtiön omaisuuden jakaminen. Tärkeää on havainnollistaa, miten nettovarallisuus on muodostunut ja jako-osuudet on laskettu. Lopputilityksessä on oltava maininta mahdollisista ennakkojako-osuuksista, ja mikäli yhtiön omaisuutta on eritelty velkojen maksua varten. Lisäksi lopputilitykseen on liitettävä tilinpäätökset selvitystilan ajalta.

Lopputilityksen laatimisen jälkeen selvitysmiehen on kutsuttava osakkeenomistajat yhtiökokoukseen tarkastamaan lopputilitys. Kun lopputilitys on esitetty yhtiökokouksessa, katsotaan yhtiö purkautuneeksi ja purkautumisesta aiheutuvat verovaikutukset kohdistetaan tähän lopputilitysvuoteen.

9. Ilmoitus kaupparekisteriin lopputilityksestä ja yhtiön purkautumisesta

Kun lopputilitys on esitetty ja hyväksytty yhtiökokouksessa, se tulee ilmoittaa kaupparekisteriin kahden kuukauden kuluessa. Ilmoituksen tulee sisältää yhtiökokouksen pöytäkirjasta ote, jossa lopputilitys on esitetty. Lopputilitys ilmoitetaan päivätyllä ja allekirjoitetulla tilinpäätöksen rekisteröintilomakkeella. Lomakkeen lisäksi on toimitettava selvitysmiehen kertomus selvitysmenettelystä, omaisuuden jaosta sekä tilinpäätösasiakirjat.

Kun ilmoitus kaupparekisteriin yhtiön purkautumisesta on tehty, yhtiö katsotaan purkautuneeksi. Koska yhtiö on purkautunut, osakkeenomistaja luovuttaa osakkeensa yhtiölle jako-osuutta vastaan. Osakkeenomistajalle siirtyvä jako-osuus voidaan suorittaa rahana tai muuna omaisuutena. Jako-osuuden saantoajankohta määrittää luovutusvoiton verovuoden. Ajankohta määritetään sen yhtiökokouksen mukaan, jossa lopputilitys on esitetty.

6. PURKAUTUMISEN VEROSEURAAMUKSET

Purkautuvan yhtiön verotus toimitetaan viimeisen kerran purkautumiseen päättyvältä verovuodelta. Yhtiön verotuksessa kaikki sen omaisuus arvostetaan käypään arvoon eli omaisuuden todennäköistä luovutushintaa vastaavaan määrään. Jos omaisuuden todennäköinen luovutushinta on suurempi kuin kirjanpidossa poistamaton hankintameno, tämä erotus verotetaan purkuvoittona. Purkamisen seurauksena voi syntyä myös purkutappiota, kun poistamaton hankintameno on käypää arvoa suurempi. Purkutappio on vähennyskelpoinen yhtiön verotuksessa kyseisenä verovuotena. Jos muodostunutta tappiota ei voida tällöin vähentää, se jää vähentämättä, sillä tappio ei siirry jako-osan saajalle purkautumisen yhteydessä. Purkuvoitto on veronalaista tuloa, josta yhtiö maksaa yhteisön tuloveroprosentin mukaisesti 20 prosenttia veroa. Jos yhtiöllä on ollut aktiivista liiketoimintaa purkamisvuonna, purkuvoiton lisäksi yhtiö maksaa veroa tuloksestaan kyseiseltä vuodelta.

Yhtiön purkautuessa velkojen maksun jälkeen jäljelle jäänyt nettovarallisuus jaetaan osakkeenomistajille omistusosuuksien mukaisessa suhteessa niin kutsuttuna jako-osuutena. Jako-osuudesta syntyy osakkeenomistajalle voittoa, kun jako-osan käypä arvo on suurempi kuin osakkeiden hankintameno. Jos osakkeiden hankintameno on suurempi kuin jako-osuuden käypä arvo, osakkeenomistajalle syntyy luovutustappio. Tappio on vähennyskelpoinen osakkeenomistajan luovutusvoitoista tai muista pääomatuloista tappion syntyvuoden ja sitä seuraavien viiden vuoden aikana.

Jako-osuuden käypä arvo vastaa osakkeiden luovutushintaa. Koska yhtiön koko osakekanta on yhden omistajan omistuksessa, käypä arvo on yhtä suuri kuin yhtiön purkautumisvuoden nettovarallisuus. Luovutushinnasta vähennettävä hankintameno on osakkeista maksettu kauppahinta, kun osakkeet on ostettu kaupalla. Hankintamenoon voidaan lisätä hankinnasta aiheutuneita kuluja kuten esimerkiksi varainsiirtovero. Todellisen hankintamenon sijasta luovutushinnasta voidaan vähentää omistajan mukainen hankintameno-olettama, jos se tuottaa verotuksen kannalta edullisemmän lopputuloksen. Kun omistusaika on vähintään 10 vuotta, oletaman suuruus on 40 prosenttia luovutushinnasta. Hankintameno-olettamaa käytettäessä muut kulut eivät ole vähennyskelpoisia luovutusvoiton laskennassa. Jako-osuudesta syntyvästä luovutusvoitosta suoritetaan veroa 30 prosenttia 30 000 euroon asti, ja ylittävältä osuudelta veron määrä on 34 prosenttia.